

**ADÖLESAN KIZLARDA TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI İLE SOSYAL
KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Behiye DİLMEN BAYAR

**Hemşirelik Anabilim Dalı
Hemşirelik Yüksek Lisans Programı**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Funda KAVAK BUDAK**

Yüksek Lisans Tezi -2019

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ADÖLESAN KIZLARDA TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI İLE SOSYAL
KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**Behiye DİLMEN BAYAR
Hemşirelik Anabilim Dalı
Hemşirelik Yüksek Lisans Programı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Funda KAVAK BUDAK**

MALATYA

2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Hemşirelik Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan; **Behiye DİLMEN BAYAR**'ın "**Adolesan Kızlarda Teknoloji Bağımlılığı İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişki**" konulu bu çalışması, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 23/07/2019

Prof. Dr. Behice ERCİ
İnönü Üniversitesi
Jüri Başkanı

Dr.Öğr.Üyesi Funda KAVAK BUDAK
İnönü Üniversitesi
Tez Danışmanı
Üye

Dr.Öğr.Üyesi Fatoş UNCU
Fırat Üniversitesi
Üye

ONAY

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../2019 tarih ve 2019/..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Yusuf TÜRKÖZ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	3
2.1.Ergenlik.....	3
2.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri.....	3
2.3.Ergenlik Döneminin Gelişim Evreleri	4
2.3.1. Ergenlerde Fiziksel ve Cinsel Gelişim.....	4
2.3.2.Ergenlerde Psikososyal Gelişim	5
2.3.3. Ergenlerde Ahlak Gelişimi	6
2.3.4. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim	7
2.4.Teknoloji Bağımlılığı.....	7
2.4.1. İnternet Bağımlılığı.....	9
2.4.2. Dijital Oyun Bağımlılığı	10
2.4.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı	11
2.4.4. Sosyal Medya Bağımlılığı	12
2.5.Sosyal Kaygı	13
2.6. Ergenlerde Teknoloji Bağımlılığı ve Sosyal Kaygıyı Azaltmaya Yönelik Psikiyatri Hemşiresinin Rolü	14
3. MATERYAL ve METOT.....	16
3.1. Araştırmanın Türü.....	16
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	16
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	16
3.4. Veri Toplama Araçları	16
3.5. Verilerin Toplanması	18
3.6. Araştırmanın Değişkenleri	18
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi	18
3.8. Araştırmanın Etik Yönü.....	19
4. BULGULAR.....	20

5. TARTIŞMA	26
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	30
KAYNAKLAR	31
EKLER.....	43
EK 1. Özgeçmiş	43
EK 2. Tanıtıcı Özellikler Formu	44
EK 3. Teknoloji Bağımlılık Ölçeği.....	45
EK 4. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği	47
EK 5. Etik Kurul Onayı	48
EK 6. Kurum İzin Formu	49
EK 7. Ölçek Kullanım İzin Belgeleri.....	50

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca engin bilgi, deneyim ve desteklerini esirgemeyen tez danışman hocam Dr. Öğrt. Üyesi Funda KAVAK BUDAK'a, değerli katkılarından dolayı kıymetli hocam Prof. Dr. Behice ERCİ'ye şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimimde destek olan kayınvalidem ve kayınbabama ayrıca teşekkür ederim. Beni yetiştirip bugünlere getiren çok değerli annem ve babama, yanımda olamasalar da, her zaman desteklerini yanımda hissettiğim canım kardeşlerime sevgi ve saygılarımı sunarım. Hayatımın her evresinde beni motive eden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen eşim Metin'e çok teşekkür eder, neşe kaynağımız biricik kızımız Şevval ve pozitifliğiyle bize her zaman enerji veren oğlumuz Kerem'e sevgilerimi sunarım.

Behiye DİLMEN BAYAR

ÖZET

Adölesan Kızlarda Teknoloji Bağımlılığı İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişki

Amaç: Bu araştırmanın amacı, adölesan kızlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

Materyal ve Metot: İlişkisel tanımlayıcı olarak yapılan araştırmanın evrenini Mardin il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrenci yoğunluğuna göre kura yöntemiyle seçilen beş liseden 2052 kız öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme yapılan güç analizi ile 635 kız öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Ocak 2019-Mart 2019 tarihleri arasında öğrencilerle yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında Tanıtıcı Özellikler Formu, Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği, Teknoloji Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde; yüzdeler dağılımı, ortalama, bağımsız gruplarda *t* testi, varyans analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Adölesan kızların teknoloji bağımlılık toplam puan ortalaması 50.52 ± 20.47 , sosyal kaygı toplam puan ortalaması 41.98 ± 13.71 'dir. Adölesan kızların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı durumları orta düzey olarak belirlenmiştir. Teknoloji bağımlılık toplam puan ortalamaları ile sosyal kaygı toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < .05$).

Sonuç: Adölesan kızlarda sosyal kaygı arttıkça teknoloji bağımlılığının arttığı tespit edilmiştir. Psikiyatri hemşirelerinin ortaöğretim kurumlarında; teknoloji bağımlılığı ve sosyal kaygıyı azaltmaya ve sosyal kaygı ile başetme yöntemlerinin geliştirilmesine yönelik gerekli eğitimleri vermesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, Kızlar, Sosyal Kaygı, Teknoloji Bağımlılığı

ABSTRACT

The Relationship Between Technology Addiction and Social Anxiety on Adolescent Girls

Aim: The aim of this study is to determine the relationship between technology addiction and social anxiety in adolescent girls.

Material and Method: The population of the study, which was conducted as a descriptive descriptive study, was 2052 female students from five high schools selected by lot method according to the number of students attending secondary schools in Mardin city center. The sample of the study was carried out with 635 female students by power analysis. The data of the study was obtained from face to face interviews with students between January 2019 and March 2019. Data were collected using the Descriptive Characteristics Form, Social Anxiety Scale for Adolescents, and Technology Addiction Scale. In the analysis of the data; percentage distribution, mean, independent samples t test, variance analysis and correlation analysis were used.

Results: The total score mean of technology addiction adolescent girls are 50.52 ± 20.47 and the total score mean of social anxiety is 41.98 ± 13.71 . The level of technology addiction and social anxiety in adolescent girls were determined as medium level. It has been found that there is a positive relationship between technology addiction total score averages and social anxiety total score averages ($p < .05$).

Conclusion: It has been determined that as the level of social anxiety increases, the level of technology dependence increases in adolescent girls. In secondary education institutions; It can be recommended to provide necessary trainings to reduce technology addiction and social anxiety and to develop methods of coping with social anxiety.

Key Words: Adolescent Girls, Technology Addiction, Social Anxiety

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- DSM** :Diagnostic and Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems
- DSÖ** : Dünya Sağlık Örgütü
- ESKÖ** : Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği
- TBÖ** : Teknoloji Bağımlılık Ölçeği
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 4.1. Adölesan Kızların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı	20
Tablo 4.2. Teknoloji Bağımlılığı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları.....	21
Tablo 4.3. Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları.....	21
Tablo 4.4. Adölesan Kızların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Teknoloji Bağımlılığı Alt Boyut ve Ölçek Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	22
Tablo 4.5. Adölesan Kızların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	24
Tablo 4.6. Teknoloji Bağımlılık Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları ile Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki	25

1. GİRİŞ

Batı literatüründe büyüme anlamına gelen “adolescent” kelimesinin Türkçe’deki karşılığı “ergen-geç”tir (1). Adölesan dönem, çocukluktan yetişkinliğe geçisi, puberte yani erinlik ise ergenliğin başlarındaki üreme kapasitesini oluşturan biyolojik değişiklikleri ve cinsel gelişme dönemini tanımlamaktadır (2). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) adölesan dönemi 10-19 yaşlar arası, gençlik dönemini de 15-24 yaşlar arası olarak kabul etmektedir (3,4).

Bireyler, ergenlik döneminde de sosyal yönden de gelişirler. Bu dönemde kişi sosyal gelişim sürecinde en fazla zaman geçirdiği ve en sık görüştüğü kişiler olan anne, baba, kardeşler ve arkadaşlarıdır. En küçük bir sıkıntı ve zorluk durumunda bu kişilerin fikirler ve desteklerine gereksinim duyarlar. Bundan dolayı ergenlik döneminde sosyal gelişimden bahsettiğimizde ilk aklımıza gelmesi gereken aile bireyleri, arkadaşlarıyla ilişkisi ve bunlardan beklentileri olmaktadır (3-5). Ergenlikle ilişkilendirilen bir dizi özel psiko-sosyal sorun da vardır. Bunlar arasında en önemlileri madde ve alkol kullanımı, suçluluk ve diğer dışa yönelim sorunlar ile depresyon, kaygı gibi içe yönelim sorunlarıdır. Bunun yanı sıra bu dönem, fiziksel ve psiko-sosyal açıdan oldukça ani ve hızlı değişikliklerin gerçekleştiği ve kişilik özelliklerinin büyük ölçüde gerçekleştiği evre oluşu itibari ile gelişimsel bakımdan çok önemli ve kritik bir dönem olarak kabul edilmektedir (1,2,6).

Teknoloji bağımlılığına çok fazla etken sebep olurken; ergenlik dönemindeki gençlerin dönemsel olarak gelişimsel özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarının, en önemli bağımlılık nedenlerinden biri olduğu söylenebilmektedir (7-9). Chek ve Leung internet kullanımı ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İnternet üzerinden buldukları 722 kişiyle yaptıkları çalışmada kişi ne kadar utangaç ise o kadar fazla internet kullanımı olduğunu görmüşlerdir (10). Yapılan birçok çalışma gösteriyor ki teknoloji kullanımı günümüzde giderek artmakta özellikle gençler arasında kullanımı yaygınlaşmaktadır. Araştırmalar internet kullanımı, cep telefonu kullanımı gibi teknolojik durumların yoğun ve yanlış kullanımında ergenlerde sosyal kaygı, utangaçlık, içine kapanma gibi psikolojik durumların ortaya çıkmasında etkili olduğunu göstermektedir (8-10).

Sosyal kaygı toplum içinde otururken ve konuşurken ellerin titremesi, terleme, kızarma, küçük düşeceği bir davranışta bulunacağı korkusuyla karakterize bir durumdur (11). Sosyal kaygılı bireyin rededilme ihtimalinin olması onu davranışsal bir belirti olan sosyal ortamlardan kaçmaya itmektedir (12). Sosyal kaygı bozukluğunda en sık ortaya çıkan fiziksel yakınmalar; karında ağrı hissi, taşikardi, ağız kuruluğu, titreme, kaslarda sertlik, terleme şeklindedir (13).

Çoğu anksiyete bozukluğu gibi sosyal fobi de sıklıkla çocukluk ve ergenlik çağında başlamaktadır. Bu konudaki birçok araştırmada ortalama başlangıç yaşının ergenlik dönemine rastladığını göstermektedir. Faravelli ve ark.'nın yaptığı çalışmada sosyal fobinin ilk belirtilerinin genellikle ortalama 15,5 yaşlarında başladığını göstermektedir (14). Gren ve arkadaşlarının 12-14 yaş arası İsveçli ergenlerde sosyal fobi risk faktörlerini saptamak için yaptıkları araştırmada sosyal fobi saptanan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda sosyal korkular yüzünden okul derslerinde başarısızlık saptanmıştır (15). Çocukluk ya da ergenlik döneminde sosyal kaygı sıklıkla ortaya çıktığı zaman, sosyal anksiyete bozukluğu, sosyal ya da kişisel ilişkilerin normal gelişim modellerini bozabilmekte ve çoğu zaman sosyal ya da çalışma hayatında duygusal istikrarı uzun vadede etkilemektedir (16,17). Dünya'da ve ülkemizde teknoloji kullanımının yaygınlaşması bu konunun güncel kalmasına yol açmaktadır. Bu araştırma da özgün olup, teknoloji bağımlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin etkilediği bireylere yaklaşım ve uygulamalar açısından psikiyatri hemşireliğine katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bu araştırmanın amacı, adölesan kızlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

Araştırmada şu soruya cevap aranmaktadır:

Adölesan kızlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı arasında ilişki var mıdır?

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Ergenlik

“Ergen sözcüğünün kelime karşılığı İngilizce de ‘adolescent’ olarak tanımlanırken, Latince’de ise büyüme, olgunlaşmak anlamına gelen ‘adolescere’ fiilinden gelmektedir. Kelimenin yapısına bakıldığında bir durumdan çok, bir süreci ifade etmektedir. Günümüzde, bireylerde devamlı ve hızlı bir gelişme evresi olarak da açıklanmaktadır (18). Birey için gelişim dönemleri arasında toplumsal olayların en çok önemsendiği dönem cinsel gelişme, fiziksel büyüme ve psikososyal gelişimin de gerçekleştiği, çocukluktan yetişkinliğe geçilen evre olan ergenlik dönemidir (19).

Kızlarda ergenlik dönemi adet görme ve memelerin büyümesi; erkeklerde ise yüzün kıllanması ve ses kalınlaşması ile başlayan genelde 13-22 yaş aralığını kapsayan bir gelişim evresidir (20). DSÖ bu dönemi 10-19 “adölesan”, 15-24 yaş grubu da “Genç” olarak tanımlamaktadır (21). Gençlik ve adölesan döneminin birleşimi olan 10-24 yaş grubu da “Genç İnsanlar” olarak isimlendirilmektedir. Dünya nüfusunun beşte biri olan 1,2 milyar kişiyi 10-19 yaş grubu adölesanlar oluşturmakta, giderek sayıları da artmaktadır (22).

2.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri

Çocukluk döneminden yetişkinliğe geçiş olan bu dönemde, psikososyal, fiziksel ve cinsel yönden farklılaşmalar gerçekleşmektedir. Puberte ile başlayan bu dönem, insan yaşamında en önemli sosyal geçiş ve biyolojik dönemlerden biri olarak belirtilmektedir. Ergenlikte çocukluk dönemi özellikleri bitmiş yerini adölesan dönem özellikleri almaya başlamıştır. Bebeklik döneminden sonra değişimin hızlı olduğu belirtilmektedir (23). Erişkinlik ve gelecekteki rollerine adölesanlar sadece fiziksel değil bilişsel ve psikososyal açıdan da hızlı bir değişim göstererek hazırlanmaktadır (24).

Ergenliği kısaca, “stresli ve fırtınalı” bir dönem olarak tanımlayan kişi G. Stanley Hall’dır (20). Erik Erikson ise adölesan dönemi bir normatif kriz olarak belirtmektedir. Adölesanlar geçmişte yaşadıklarını bir araya getirerek “ben kimim” sorusunun cevabını arama, güçlü bir bireysel kimlik duygusuna ulaşma çabası içinde olduklarını belirtmektedir. Yani genç bu sorunun cevabını bularak bir takım kuramlar

oluşturup kendisinin nasıl bir insan olduğunu ve nasıl hareket etmesi gerektiği yönünde davranışlarını geliştirmektedir (25).

Ergenlik dönemi psikososyal gelişim açısından, erken, orta ve geç ergenlik dönemi olarak üç şekilde ele alınmaktadır (26). Erken ergenlik dönemi, 10-14 yaş aralığını kapsamaktadır (27). Erken ergenlik döneminde meydana gelen fiziksel ve biyolojik değişikliklerle baş etme ve uyum sağlama çabaları bu yaşların en belirgin özelliği olmaktadır (28,29).

15-17 yaşlar arası orta ergenlik dönemdir. Gencin bağımsız olmaya başlaması ve kişiliğinin oluşması bu yaşlarda görülen en önemli özelliktir. Pubertal değişiklikler ve bilişsel gelişme tamamlanmıştır. Bu dönemde ergen, deneyimleriyle birleştirebileceği içgörü geliştirebilir, genellemeler yapabilir ve soyut düşünebilmektedir. Diğer önemli durum ise gencin cinsel kimlik gelişimidir (27,28). 18-21 yaşlar arası ise geç ergenlik dönemdir. Cinsel gelişme ve büyümenin tamamlanması ile bununla ilgili yaşadıkları stres sona ermektedir. Soyut düşünme gelişimleri tamamlanmıştır. Artık bu dönemde gelecek planlarına yönelik seçim yapmakta, bunlar için faaliyetlerde bulunmaktadır (27,29).

2.3.Ergenlik Döneminin Gelişim Evreleri

DSÖ tarafından (2016) ruhsal alanda önemli değişikliklerin gerçekleştiği hızlı bir büyüme ve olgunlaşmanın olduğu ergenlik döneminin 10-19 yaşlar arasını kapsadığı tanımlanmıştır. 10-19 yaş arası dünya nüfusunun 1,2 milyar olduğu, 2017 yılında yapılan bir nüfus istatistik verisine göre ülkemiz nüfusunun 12 milyon 737 bin 457'sini 10-19 yaş grubu adölesanların oluşturduğu belirtilmektedir (30).

2.3.1. Ergenlerde Fiziksel ve Cinsel Gelişim

Ergenlik döneminde kişilerde meydana gelen fiziksel ve cinsel değişiklikler onların bir yetişkin şekil ve fonksiyonlarına sahip olmalarına neden olmaktadır (31). Yetişkin bireye benzemelerine yol açan bu değişiklikler her iki cinsten de farklı hız ve farklı zamanlarda gerçekleşmektedir. Kız bireyler erkeklerden 1-2 yıl daha önce ergenliğe girmekte, büyüme ve cinsel olgunlaşmayı 1-2 yıl daha erken tamamlamaktadır (32). Kızlarda menstrual kanamanın, erkeklerde ise sperm üretiminin başladığı (33) cinsel değişikliklerin yanında edilen bedensel değişiklikler de meydana gelmekte; kız ve erkeklerde boy uzamasının yanında, bedensel biçimler de birbirine benzememektedir. Genç kızlarda fiziksel değişiklik olarak kalça ve

karındaki değişiklikler kol ve bacaklara göre daha ön planda olmaktadır. Genç erkeklerde ise, kızların tam tersi kol ve bacak kaslarındaki gelişim daha fazla iken, gövde ve göğüs kısmındaki genişlemelerde görülebilmektedir (34). Sesin kalınlaşması, yüzde sivilce artışı, erkeklerde sakal ve bıyığın belirginleşmesi, ter bezlerinin çalışmasının artması gibi farklılıklar ikincil cinsel farklılıklar olarak erkeklerde görülebilmektedir (33).

Kızlarda en hızlı büyüme dönemi ilk menstruasyon kanamasına kadar olan zamandır, daha sonra bu büyüme yavaşlamaktadır. Büyüme gelişmenin hızlanmaya başlamasından yaklaşık 6 yıl sonra bir adölesan yetişkinlikteki boy uzunluğuna ulaşmaktadır. Cinsiyet hormonlarının büyüme kıkırdağına farklı etki etmesine bağlı olarak kız ve erkeklerde boy uzama süresi farklıdır. Kızlarda boy uzaması ilk adet kanamasından birkaç yıl sonra durmaktayken, erkek çocuklarda 19-20 yaş civarına kadar sürmektedir (35).

Cinsiyet hormonlarının üretiminin artması bu dönemdeki fizyolojik ve hormonal değişiklikleri de oluşturmaktadır. Özellikle östrojen, testesteron, ve progesteron hormonlarının birlikte çalışması ile adölesan çağında büyüme hızı zirveye ulaşmaktadır (36).

2.3.2.Ergenlerde Psikososyal Gelişim

Ergenlikteki psikososyal gelişim bireyin gerçek, pozitif ve kendi görünümünün yanında kimlik gelişiminin de zorunlu bir hal almasına yol açan bir süreçtir (29). Bireyin benlik ve vücudunu bir cinsiyet içinde kabul etmesi, algılaması hal ve hareketlerinde benimsediği cinsiyetle uyumlu biçimde yaşayabilmesi cinsel kimlik olarak adlandırılır. Yaşamın ilk yıllarında cinsel rol ve kimliğini kazanmaya başlayan birey ergenlik sonunda bu süreci tamamlamaktadır (37). Ergenliğe özgü zorluk ve çatışmalar; meslek seçimi, karşı cinsle kurulan ilişkiler, anne babadan ayrılma, kimlik oluşum süreciyle birlikte bilişsel gelişimde hızlanma, duygu yoğunluğunda artış gibi nedenlerle yaşanmaktadır (38).

Ergenlikteki bilişsel uyumun sosyal ilişkilerin, arkadaşlarıyla ve ailesiyle olan iletişiminden çok fazla etkilendiğine inanan ve ergenlikteki bilişsel gelişimin bir parçası olan sosyal biliş, Piaget tarafından tanımlanmıştır (39). Piaget'e göre temel bilişsel gelişim evreleri duyuşsal motor (0-2 yaş), işlem öncesi (2-7 yaş), somut işlemler (7-11 yaş) ve soyut işlemler dönemi (7+) olarak 4'e ayrılmaktadır (40).

Duyusal motor dönemi doğum ile başlar ve dil kullanımı ile sembolik düşüncenin görülmeye başladığı yaş olan iki yaş civarına kadar devam etmektedir. Bu dönem çocuğun dünya algısı ve eylemleri, ona ulaşan duyuşsal uyarıcılara verdiği motor tepkiler üzerine kurulmuştur (41). 2-7 yaş grubunu kapsayan işlem öncesi dönemde, çocuklar algı-temelli düşünce, sınıflama/kategorizasyon, hiyerarşik sınıflama, tersine çevrilemezlik, özelden özele akıl yürütme, korunum mantıksal düşünme, ben merkezlik, canlandırmacılık (animizm), atifikalizm (yapaycılık) olarak tanımlanmaktadır (42). Somut işlemler dönemini 7- 11 yaş aralığı olarak belirtmiştir. Bu dönem nesnelere ile nesnelere arasında bulunan ilişkilerin içsel kurallarını sunan ve mantıksal düşünmenin önemli yapı taşları olan bir dizi güçlü, soyut şema olarak tanımlanmaktadır (43). Son dönem olan soyut işlemler dönemi ise 11 yaşın sonlarında başlamakta ergenlik çağı boyunca sürmektedir. Bu dönemde düşünce esnektir ve çocuk karmaşık durumların üstesinden gelebilmektedir. Olayların arkasındaki nedenleri aramaya çalışmaktadır. Olaylar arasındaki ilişkileri teker teker de ele alabilmektedir. Mantığını gerçek dünyanın koşullarına başvurmaksızın değerlendirebilmektedir (44).

2.3.3. Ergenlerde Ahlak Gelişimi

Kişinin sahip olduğu değerlerin oluşmasını etkileyen ahlaki gelişim sürecidir. Bir bireyin toplum içinde nerede, nasıl davranacağı, adalet ve eşitlik gibi toplumun düzenini sağlayan tüm kurallar ahlâk kuralları içerisinde yer almaktadır. Ergenlik döneminden önce bireylerin ahlaki gelişimlerinin tam anlamıyla geliştiği söylenememektedir (20). Hakikat arayışı ile genç, din ile de o zamana kadar hiç ilgilenmediği derecede ilgilenir. Böylece hem dine karşı ilginin hem de şüpheciliğin çoğalması ergenlik devresinin özelliği olmaktadır. Nitekim ergenlik dönemi (13-17 yaş) genellikle bir dinî uyanma devresi olarak kabul edilmektedir (45). Ergenlik döneminde soyut düşünme gelişiminin sağlanmasıyla ahlaki olgunluğa yönelme birbiriyle doğru orantılı bir şekilde gelişebilmektedir. Bu dönemde dini ile ahlâkî gelişim, uyumlu bir yapılanma gösterir. Bundan dolayı hem dini gelişim hem de ahlâkî gelişim birbirini desteklerken, birbirini olgunlaştırmaktadır (20). Ahlaki olgunluk, doğru ve yanlış arasındaki farkı bilmek, doğruyu seçmek ve doğru davranışları içselleştirmek demektir. Bu ahlaki olgunluk, Kağıtçıbaşı'nın kuramlarında vurguladığı gibi, sosyal çevrenin ve öğrenmenin etkisiyle oluşmaktadır. Bireyin içinde yaşadığı toplum, anne ve babasının eğitim durumu, bireyin eğitimi,

ebeveynlerin olumlu ve ahlaklı tutumları ve yaşanan sosyo-ekonomik çevrenin olumlu özellikleri, ahlak gelişimini etkileyen en önemli unsurlardır (46-48).

Freud, ahlaki gelişim dönemini id (alt benlik), ego (benlik) ve süperego (üst benlik) ilişkisinden kaynaklanan duygusal-güdüsel bir dönem olduğunu açıklamıştır. (49). Ergenlerin hem aile büyükleriyle olan hem de çevresindeki büyüklerle olan ilişkilerinde ahlâkî gelişimin etkileri görülmektedir. Kendi kişiliğini tamamlayabilmek ve ebeveynlerinin davranışlarını eleştirmek için sevdikleri rol model aldıkları yetişkinlerin söz ve davranışlarındaki uyuma dikkat etmektedir. Dürüstlükten söz eden bir kimsenin kendi çıkarları için yalan söyleme veya ahlak dışı davranışlarda bulunması ergenin gözünden kaçmadığı gibi kendi değerleriyle bağdaştırmamakta ve buna tepki vermektedir. Ergenlerle yetişkinler arasındaki çatışmasız iletişimi sağlamada etkili faktörden biri de dinin birleştiriciliği olabilmektedir (20).

2.3.4. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim

İlk ergenliğin duygusal dalgalanmaları bu dönemdeki hormon düzeylerinin çeşitliliğiyle ilişkili olabilmektedir. Ergenler yetişkinliğe geçtiğinde, muhtemelen hormon düzeylerine uyum sağladıkları için, duygu durumları daha az aşırılık göstermektedir (50). Ergenlik boyunca ortaya çıkan duygu değişimlerine etki eden stresli deneyimler arasında ortaokul ve liseye geçiş ile cinsel deneyimlerin ve romantik ilişkilerin 9. ile 12. sınıfların üçte birinden fazlasında güçlü duygular ortaya çıkardığı bulunmuştur (51).

Ergen bireylerin bilişsel beceri artışı ve farkındalıkları, duygusal dalgalanma ve stresle daha etkili bir biçimde başa çıkmaları için onları hazırlasa da çoğu ergen duygularını etkin bir biçimde yönetememektedir (52). Bunun sonucunda ergenler depresyon, öfke ve zayıf duygu düzenlemesine açık hale gelmekte, bunlar ise akademik güçlük, madde kullanımı, suçluluk yada yeme bozuklukları gibi problemleri tetikleyebilmektedir (40).

2.4. Teknoloji Bağımlılığı

İnsanlık tarihinin başlangıcıyla teknoloji tarihinin başlangıcı aynı sayılabilmektedir. Çok yıllar önce insanlığın başladığı günden bugüne sürekli gelişim göstermekte ve hayatı kolaylaştırmaktadır.

Teknolojinin insan hayatını daha kolay hale getirmesi teknoloji kullanımının yaygınlığının en önemli gerekçesidir. Bazen insanların gelişimlerini de olumlu yönde etkilerken bazen de olumsuz şekilde etkileri gözlemlenmektedir. Bundan dolayı da teknolojinin toplumu her zaman olumlu yönde etkileyip etkilemediği sorusunu da akıllara getirmektedir (53).

TÜİK tarafından 2018 yılında yapılan Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım araştırma sonuçları bir önceki seneye göre oranların arttığını göstermektedir. Bu araştırmaya göre 2017’de 16-74 yaş grubundaki bilgisayar kullanım oranı %56.6 iken internet kullanımı %66.8 olarak ifade edilmiştir. 2018 yılında ise bu oran aynı yaş grubunda bilgisayar kullanımını %59.6 olarak açıklarken internet kullanımını ise %72.9 olarak açıklamıştır. Ev Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırma raporuna göre de 2017 Nisan ayında evden internete erişim % 80.7 iken, 2018 yılı nisan ayında bu oran %83.8’e yükselmiştir (54).

Teknoloji gençler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Özellikle akıllı telefonlar, internet, bilgisayar oyunları en çok tercih edilenler arasındadır. Eskiden bunlara ulaşmak için ya evde internet ağı, bilgisayar olması durumunda ulaşılabilen ya da gençler kullanım süresine göre belli bir ücret karşılığında internet kafelerde ulaşılabilirdi. Fakat son yıllarda akıllı telefon kullanımının yaygınlaşmasıyla internete bağlanabilme, oyun oynama, sosyal medya kullanımı gibi durumlara erişim daha da kolaylaşmaktadır.

Teknoloji kullanımının günlük yaşantımızı olumsuz etkileyecek şekilde kullanılması, yoğun bir şekilde bu araçlarla zaman geçirilmesi beraberinde bir takım sorunları da getirmektedir. Zamanla insanların keyif aldığı durumlar alışkanlıktan çıkıp bağımlılık haline gelebilmektedir. Geçmiş yıllarda bağımlılığın tanımını alkol, ilaç, bir takım keyif veren maddeler için kullanırken günümüzde artık teknoloji için de kullanıldığı görülmektedir.

Bağımlılık kullanılan nesnenin veya yapılan bir işin üzerinden kontrolün kaybedilmesi ve ayrı kalındığında rahatsızlık duyulması durumudur. Kişi hiçbir şekilde bu kullanımına engel olamaz, kullanım ve davranışta mantıklı düşünme ortadan kalkmaktadır. Kişi bu kullanımı hayatının merkezine alır, günlük hayatının büyük bir çoğunluğunu kapsar, yapması gereken önemli işlerine zaman ayıramayıp tüm enerjisini bağımlı olduğu davranışa aktarmaktadır (55).

21. yy'da yapılan çalışmalarda teknoloji bağımlılığı farklı alanları kapsayacak şekilde yapılmıştır. Bu çalışmalarda internet bağımlılığı (56), facebook başta olmak üzere sosyal medya bağımlılığı (57), oyun bağımlılığı ve cep telefonu bağımlılığı (58), temel çalışma alanları olarak belirtilmiştir. Bu bağımlılık türlerinin ortak özelliklerinin olmasının yanında farklılıklarının da olduğu belirtilmektedir (59).

Ruh hâli değişikliği, içine kapanma, çatışma gibi madde bağımlılığına benzer davranışsal bağımlılık belirtileri teknoloji bağımlılığında da gözlemlenmekte olup bunun da tedavi gerektiren bir hastalığa dönüştüğünü gösterir. Dijital ortamlarda alışveriş yapma, oyun oynamak gibi çevrimiçi etkinliklerle fazla zaman harcamanın depresyon belirtilerinin ortaya çıkmasına sebep olduğu gösterilmektedir (60). Bundan dolayı birçok ülkede internet ve teknoloji bağımlılığı görünen ileri derecedeki vakalarda, profesyonel olarak tıbbi ve psikolojik müdahale sağlanmaya çalışılmaktadır (61). Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda ve artan klinik tedavi talebi doğrultusunda Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), 2013 yılı mayıs ayında yayınladıkları Ruhsal Rahatsızlıkların Teşhis ve Değerlendirme El Kitabı'nın 5. baskısının (DSM-V) ekinde "İnternet Kullanım Bozukluğu"nun yer alması kararlaştırılmıştır (62).

2.4.1. İnternet Bağımlılığı

İnternet sürekli olarak büyüyen, gelişen, yenilenen her kişi ve kuruma hitap eden, dünyanın neresinde olursa olsun tüm insanları bilgisayar ağları ile birbirine bağlayan bir iletişim ağıdır (63). İnternet kullanımı, kullanımının kolay olması, sunduğu multimedya kaynaklarının çok ve yüksek kalitede olması, çok önemli sosyal ve iletişimsel bir araç olması, kapsayıcılığının giderek artışı ve neredeyse her yerde giriş imkânının oluşu, (64) artmaktadır. Kullanımı artan internetin zamanla kişilerde bağımlılık derecesine ulaşmasına yol açmaktadır. İnternet bağımlılığı genel olarak internet olmadan geçirilen vakitlerin değersizleşmesi, internetin çok fazla kullanılması isteğinin önüne geçilememesi bireyin iş, aile ve sosyal yaşamının giderek kötüleşmesi ve internette yoksun kalındığında saldırganlık ve aşırı sinirlilik hali olarak tanımlanabilmektedir (65,66). DSM 5'te internet bağımlılık semptomları şu şekilde belirtilmiştir; (67)

- Zihinsel Meşguliyet
- Geri Çekilme Belirtileri
- Giderek Artan Zaman

- Kontrol Yitimi ve Başarısız Denemeler
- Olumsuz Durumlara Rağmen Devam Edilmesi
- Aktivitelerden Feragat
- Kaçınma Durumları
- Uyarı Durumları
- Önemli Süreçlerin İkinci Plana Atılması

Birçok kişi için yaşam kalitesi ve iyi oluşu internet kullanımını artırmaktadır (68). Çok fazla kullanımı bir takım sağlık problemlerine yol açmakta, günlük aktivitelerini aksatmakta, başka kişilerle çatışmalara yol açmasıyla problemleri bir araçken, normal kullanımı durumunda sağlıklı ve yaratıcı bir araç olabilmektedir (69). Depresif bazı insanların, internete yönelip, internette zevkli aktivitelerde bulunup depresyonlarını tedavi etmeye çalışabildikleri de gözlemlenebilmektedir (70).

2.4.2. Dijital Oyun Bağımlılığı

Bilgisayar ve internet kullanımının her geçen gün artmasının nedenlerinden biri de eğlence ve oyun aracı olarak da kullanılmasıdır. Pek çok alanda yaşamımızı kolaylaştırırken, bir ilgi alanına da dönüşmektedir. Günümüzde gittikçe ilerleyen teknolojik gelişmeler, oyun alanlarının yetersizliği ve şehirleşme gibi nedenlerle geleneksel oyun etkinlikleri, park ve bahçelerde oynama durumlarının azalması nedeniyle dijital oyun oynama alanları çok fazla kullanılmaktadır. Özellikle gençler arasında kullanımı yaygın olan bu oyunlar her yaşta kullanıcı tarafından yoğun bir ilgiyle karşılanmaktadır. Bu kullanıcıların dijital oyunlarla geçirdiği süre her geçen gün artmaktadır (71,72).

Dijital oyunlar oyun konsolu, mobil telefon, tablet, playstation, masa üstü ve diz üstü bilgisayar, xbox vb. elektronik platformlar aracılığıyla oynanmaktadır (73). Dijital oyun bağımlılığı kavramı genel olarak; kişinin uzun zaman oyun oynaması ve buna engel olamaması, oynadığı oyunu gerçek hayatıyla ilişkilendirmesi, oyun sebebiyle sorumluluklarını yerine getirememesi, diğer faaliyetlerin yerine oyunu yeğlemesi gibi neticeleri olan bir kavramdır (74). Bacigalupa yaptığı bir çalışmada çok fazla bilgisayar oyunlarını oynayan çocukların kendi yaşlılarıyla etkileşimin ve etkileşim kalitesinin azaldığını belirtmektedir (75). Selnow bilgisayar oyunları oynarken çocukların daha iyi zaman geçirdiğini, arkadaş ortamlarının ve sayılarının

az olduğunu, arkadaşlarıyla sadece bilgisayar oyunları oynarken etkileşime geçtiğini belirterek“ elektronik arkadaş” hipotezini ileri sürmektedir (76).

Ergenlerin dijital oyunları uzun süre oynaması, radyasyona maruz kalmasına ve bazı bireylerin epileptik nöbetlerinin tetiklenmesine de neden olmaktadır (77). Ayrıca kişi omurilik sorunları, ellerde uyuşukluk ve şişme gibi sağlık sorunları yaşayabilmektedir (78). Ergenin dijital oyunlarla fazla vakit geçirmesi, gerçek yaşamından soyutlanmasına, çevresindeki insanlardan uzaklaşmasına da yol açabilmektedir (79). Ergen, etrafındaki bireylerle vakit geçirirken hata yapmaktan korkmak yerine, dijital oyunları oynayarak vakit geçirmeyi tercih edebilmektedir (80). Bunun sonucunda, bu bireylerin depresyon ve yalnızlık düzeylerinin arttığı ve akademik başarısının ise azaldığı söylenmektedir (81). Dijital oyunlar sadece olumsuzluklara değil, pozitif anlamda da değişikliklere yol açmaktadır. Dijital oyunların aşırıya kaçmadan oynandığında bunun sağlıklı yaşamın bir parçası olduğu hatta günlük hayatta yaşanan stresin azaltıldığı, yorgunluğun atıldığı ve bir rahatlama unsuru olduğu kabul edilmektedir (81,82). Kişilerin oyun oynama isteğine engel olamaması, günlük hayat akışına engel olması ve zaman problemi yaşamasına yol açıyorsa oyun bağımlılığından söz edilebilmektedir (83-85). Dijital oyunlara fazla zaman ayırma okul/iş yaşamında aksaklıklara, zararlı ve kötü alışkanlıklara, kötü sosyal ilişkilere ve bağımlılık döngüsüne neden olabilmektedir. Yüksek anksiyete düzeyi, psikomotor bozukluklar, sağlık sorunları, antisosyal davranışlar, agresif davranışlar, kişilik değişimleri, hiperaktivite, arzu/eğilim kaybı, ilişkilerden kaçınma, olgunlaşmamış insan ilişkileri, kişilerarası ilişkilerin bozulması gibi problemler bilgisayar oyun bağımlılığının, çocuk/ergenlerde yol açabildiği durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (86).

2.4.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı

Bilgisayar kadar kullanımı yaygın hale gelen mobil cihazlar arasında akıllı telefonlar (smartphone) gösterilmektedir (87). Çağımızda akıllı telefon kullanımının (2.082 milyar) dünya genelinde oldukça yaygın olduğu ve kullanımının gelecekte de aynı hızla artışı beklenmektedir. TÜİK'in yaptığı hanelerde bilişim teknolojileri bulunma oranlarında cep/akıllı telefon kullanımı 2004'te ki oranı %53.7 iken, bu oran 2018 yılında %98.7' ye yükseldiği belirtilmektedir (88). Akıllı telefonlar insan yaşamının neredeyse tüm yönlerini etkilemektedir. Aynı zamanda bireylerin davranışlarını, olumlu ya da olumsuz bir şekilde değiştirmektedir. Sıradan mobil

telefonlara göre daha donanımlı ve daha gelişmiş özelliklere sahip olmasından dolayı akıllı cep telefonu kullanımı yaygınlaşmaktadır. Kablosuz internete erişim, kullanım ve erişiminin kolay olması, internette arama, bankacılık işlemleri vb. gibi uygulama özelliği olan akıllı telefonlar günlük yaşamda hayatımızı kolaylaştırmaktadır (89). Bugün cep telefonu kullanımı ortaokul hatta ilkokul öğrencilerine kadar yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kadar erken yaşta telefonlarla hatta internetle tanışmak bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Ebeveynlerin bu konuda dikkatli olması telefon ve internetin amacı dışında kullanılmaması yönünde çocuklarını kontrol etmesi gerekmektedir (90). İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin yaptığı çalışmanın bulgularına göre akıllı telefonların bağımlılık düzeyinin ve akıllı telefon kullanım süresinin artması akademik başarı düzeyinin düşmesine yol açan bir durum olduğunu belirtmiştir. Sağlıklı aile ortamındaki ve belli bir amaç doğrultusunda konsantrasyonları güçlü olan bireylerde akıllı telefon bağımlılığının azaldığı gözlemlenmiştir (91).

2.4.4. Sosyal Medya Bağımlılığı

İnternete bağlanılarak televizyon, bilgisayar ve cep telefonu/akıllı telefon vasıtaları ile iletişimin gerçekleştirildiği medya türlerinden bir tanesi de sosyal medyadır. Bu medya türünde kişiler mesajları anında paylaşabilmektedir. Sosyal medya olarak kullanılan ağların en sık kullanılanları; Twitter, Instagram, Facebook, Msn, Linkedin, Blogger, Myspace ve Youtube'dur. Bu ağlar aynı anda milyonlarca kişiye ulaşmaktadır (92). İnternet kullanımının çok büyük bir kısmını insanlar sosyal medya da zaman geçirerek ve bu ağları kullanmaktadır. İletişim dışında sosyal medya eğlence, araştırma, internette gezinme (sörf) gibi birçok ihtiyacı karşıladığı belirtilmektedir (93).

Özellikle son zamanlarda sosyal medya kullanıcıları tarafından yapılan paylaşımlarla beğenilme, çekicilik, gibi durumların ön plana çıktığını görmekteyiz. Eğlendirme, gündem ve kamuoyu oluşturma, zaman geçirmek, bazı konularda haber verip alma, arkadaş, aile bireyleri vs. merak gibi birçok faktör sosyal medyayı ilgi çekici yapmaktadır (92). Ergenlik çağındaki çocuklarda sosyal medya sitelerini kullanma düzeylerinin korkunç derecede yükseldiği görülmektedir (94). Yapılan bir çalışmada ülkemiz nüfusunun (82.4 milyon) %63'ünü meydana getiren 52 milyon kişinin aktif olarak sosyal medya kullandığı, nüfusun %53'ünü meydana getiren 44 milyon kişinin ise aktif bir şekilde mobil sosyal medya kullandığı belirtilmiştir.

Dünya nüfusunun %42'sini oluşturan 3.19 milyar kişi sosyal medya kullanıcısı iken %39'unu oluşturan 2.95 milyar kişi ise mobil sosyal medya kullanıcısı olduğu ifade edilmektedir (95).

Sosyal medya kimi zaman sosyalleşme, beğenme ve beğenilme isteğinin doyurulmak istendiği bir yer iken, kimi zaman da yalnız kalmak isteyen ve sadece izleyici olarak kalmak isteyen bireylerin tercih ettikleri bir liman olmaktadır (93). Sosyal medya kullanımının olumlu yönlerinin yanında tehlikeli olduğu durumlarda bulunmaktadır. Zararlı alışkanlıkların edinilmesi, birçok tehlikeli suç örgütleri masum görüntüde üstü kapalı bir şekilde insanlara sunulması, sosyal medyayı tehlikeli hale getirebilmektedir (92).

2.5.Sosyal Kaygı

Sosyal kaygı, kişinin korku ve sosyal durumlarda başkalarının incelemesinden kaçınması olarak ifade edilmektedir. Kişilerarası karşılaşmalar hakkındaki bu endişeler, çoğu zaman olay sonrası işleme olarak adlandırılan bir süreçte geçmişteki sosyal durumların kronik, müdahaleci provası ile kendini göstermektedir (96).

Sosyal kaygı kişi toplumda konuşurken ya da herhangi birşey yaparken kendini küçük düşürecek hata işleme korkusu, kızarma, ellerin titremesi, terleme olarak tanımlanmaktadır. Bundan dolayı kişi topluluğa girmekten kaçınmaktadır (97). Sosyal fobi bir sosyal etkileşimden ve teftiş edilme olasılığını içeren durumlardan korkma veya endişeli olma durumudur (62).

Sosyal kaygı bozukluğu erken modellerine göre sosyal anksiyetenin en ciddi ifadesi, bellek önyargısı, sosyal açıdan tehdit edici bilgilerin, tarafsız bilgi vermekten daha ayrıntılı olarak kodlanmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (98).

Sosyal kaygı ağırlıklı biyomedikal ve bilişsel davranış çerçeveleri olarak anlaşılakta ve bunun içinde ele alınmaktadır (99). Sosyal kaygı, ergenlerin sosyal ağlarını zayıflatmakta, okulda başarılarını olumsuz yönde etkilemekte ve okula uyumlarının kötü olmasına yol açmaktadır (100). Sosyal anksiyete bozukluğu Doğu kültürlerin de daha yaygın görülmekle birlikte hem batı hem de doğu kültürlerinin ikisini de etkilemektedir (101). Genç insanlar arasında en sık görülen hastalıklardan biri olarak karşımıza sosyal anksiyete çıkmaktadır (102). Sonuçlarının yarattığı sıkıntıdan daha ileri bir noktaya ulaşmakta etkilenen gençlerin sosyal uyumlarını sınırlandırarak farklı sosyal etkileşimlerden kaçınmalarına neden olmasıyla ciddi bir

sorun olmaktadır (103). Türkiye Ruh Sağlığı Profili araştırmasına göre sosyal fobi erkeklerde % 1.1 iken kadınlarda %2.3, olarak bulunmuştur (104).

Sosyal kaygılı çocukların ebeveynler tutumlarına yönelik yapılan araştırmada ebeveynlerinin eğitim uygulamalarıyla ilgili aşırı koruyup kollama, aşırı eleştirme veya reddedilmenin yanı sıra ebeveynlerin çocuğa yeterince sevgi gösterememesinin önemli rolü vurgulanmaktadır (105).

Bazı araştırmalar, sevgi faktörünün kaygı sorunlarının gelişmesinde ve acı çekmesinde rol oynadığı, sevgi açığının öneminin ağır bastığını, ve bu durumun kaygıyı kronik hale getirdiğini düşünmektedir (106).

Sağlıklı bir popülasyonla sosyal fobili bireyler karşılaştırıldığında, sosyal fobi kriterlerini karşılayanların uyuşturucu bağımlısı olma seviyelerinin daha yüksek olma ihtimalini belirtmektedir. Bunun dışında sosyal kaygılı bireylerin işsizlik, düşük sosyoekonomik düzey, düşük yaşam kalitesi ve düşük eğitim başarısıyla karşılaşabilmektedir (107,108).

Sosyal anksiyete bozukluğunun çeşitli zihinsel ve fiziksel bozukluklarla eşlik ettiğini gösteren kanıtlara ek olarak, depresyon, madde kötüye kullanımı ve hatta psikoz için nedensel bir risk faktörü olduğuna dair kanıtlar da bulunmaktadır (103).

Sosyal anksiyete zorlukları genellikle depresyon belirtileri ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Araştırmacılar, sosyal anksiyete bozukluğunu major depresif bozukluk ile eşlik eden en yaygın anksiyete bozukluğu olduğunu belirtmişlerdir (109).

Örneğin, Dünya Ruh Sağlığı Anketi Girişimi (N=142.405) aracılığıyla analiz edilen 28 topluluk anketinden elde edilen veriler, örneğin 12 aylık veya daha uzun bir süre sosyal anksiyete bozukluğu teşhisi konan kişilerin % 80'inin başka bir ruh sağlığı bozukluğu için kriterleri karşıladığını göstermektedir. Diğer bir ruh sağlığı sorunları ile bildirilen yüksek sosyal anksiyete bozukluğu (SAD) komorbidite oranı, bir klinisyen özellikle bunun için değerlendirme yapmadığı sürece SAD tespit edilmeden ve tedavi edilmeden kalabilmektedir (110).

2.6. Ergenlerde Teknoloji Bağımlılığı ve Sosyal Kaygıyı Azaltmaya Yönelik Psikiyatri Hemşiresinin Rolü

Günümüzde giderek yaygınlaşan teknoloji bağımlılığına yönelik bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara toplum ruh sağlığı hemşireleri de katılarak

farkındalık programları geliştirmeleri ve uygulamaları ile koruyucu önlemler programlarına dahil olmaktadır. Adölesanları teknoloji bağımlılığına iten nedenlerden biri de sosyal kaygı olabilmektedir. Gençlerin kendilerini sanal ortamlarda daha iyi ifade ediyor olabilmeleri, iletişim kurabilmeleri onları teknoloji kullanımına yöneltmektedir. Psikiyatri hemşireleri de hem sosyal kaygının hem de teknoloji bağımlılığının engellenmesinde okullarda okul hemşireleri veya rehberlik servisleriyle entegre bir şekilde çalışarak bu durumla ilgili alınabilecek önlemlere, ister okul içi ister okul dışında spor ve sosyal aktivitelerin artırılmasına olanak sağlayarak, ergen bireylerin kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilirler. Ergenlere teknolojinin doğru kullanımı ve sosyal kaygıyla başedebilmede rehberlik yapabilmektedir.

Hemřireler kaygı yaşayan hastalarla kliniklerde birçok yerde karşılaşabilmektedir. Kaygılı bireylerle psikiyatri hemşiresinin kuracağı etkileşimin anlamlı olması önemli olmaktadır. Bu etkileşimde nezaket, koşulsuz-olumlu kabul, içtenlik, empati yok ise ya da hemşire kendisi kaygılı ise hastaya yardımcı olabilmesi güçleşmektedir. Hemřirenin ilk yapması gereken durum kaygılı hastaya yaklaşımda öncelikle kendi kaygısının ne düzeyde olduğunu belirlemesi; bunu azalttıktan sonra hastasının kaygısını değerlendirmektedir (111).

Sosyal kaygı ile başetme yöntemlerinin uygulanmasında psikiyatri hemşiresi yol gösterici olmaktadır. Kaygılı birey ile güven ve empatiye dayalı bir ilişki kurmalı, kaygı bozukluğunun özelliklerini kavrama düzeyini arttırmalı, baş etme de etkili yöntemler geliştirebilmektedir. Olumlu sağlık davranışlarını desteklemeli, kişinin aile bireyleri ve diğere bakım veren kişilerle bağlantı halinde olabilmektedir. Kaygı bozukluğu almış olan bireylerin ailelerine tedavi için kullanılan ilaçlar hakkında bilgi vermekte, kas gevşeme teknikleri, gevşetici ve rahatlatıcı nefes alma egzersizlerini öğretmektedir (111).

3. MATERYAL ve METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma ilişkisel tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu çalışma Mardin il merkezinde Ortaöğretim düzeyinde eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 5 lisede (Mardin Anadolu Lisesi, Şakir Nuhoğlu İmam Hatip Lisesi, Mardin Fen Lisesi, 75. Yıl Sağlık Meslek Lisesi, Hatuniye Teknik ve Meslek Lisesi) okuyan kız öğrencilerde Ocak 2019-Haziran 2019 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini Mardin il merkezinde olan 22 liseden kura yöntemiyle belirlenen beş lisede okuyan 2052 kız öğrenci oluşturmuştur. Bu liselerden öğrenci yoğunluğuna göre kura yöntemiyle seçilen beş lisede okuyan 2052 kız öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise yapılan güç analizi ile 0.05 yanılma düzeyi, 0.95 güven aralığında, 0.3 etki büyüklüğü ve 0.95 evreni temsil yeteneği ile belirlenen 635 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklerin evrenden seçiminde öğrenciler okul numaralarına göre listelenip basit rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Çalışmaya Alınma Kriterleri: İletişime ve iş birliğine açık olma

Çalışmadan Dışlanma Kriterleri: İletişimi engelleyecek ruhsal veya fiziksel sağlık problemi olma

3.4. Veri Toplama Araçları

Verileri toplamak için Tanıtıcı Özellikler Formu (EK-2), Teknoloji Bağımlılık Ölçeği (EK-3), Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (EK-4) kullanılmıştır.

Tanıtıcı Özellikler Formu (EK-2): Tanıtıcı Özellikler Formu adolesanların sosyo-demografik özelliklerini içeren toplam 6 sorudan (yaş, anne/baba eğitim düzeyi, anne ve babanın meslekleri, gelir durumunu nasıl algıladığı) oluşmaktadır.

Teknoloji Bağımlılık Ölçeği (EK-3): Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden Prof Dr. Nurettin ŞİMŞEK'in tez danışmanlığını yaptığı Fatih AYDIN'ın hazırladığı tezde 2017 yılında geliştirilmiştir. Dört alt ölçeği barındıran toplam 32 maddeden oluşan öğrencilerin teknoloji bağımlılığı düzeylerini belirlemek için bir ölçek taslağı hazırlanmıştır. TBÖ; 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar: Sosyal Ağ Bağımlılığı Ölçeği (SABÖ), Anlık Mesajlaşma Bağımlılığı Ölçeği (AMBÖ), Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı Ölçeği (ÇOBÖ) ve Web Siteleri Bağımlılığı Ölçeği (WSBÖ)'dir. Ölçeğin tüm alt boyutlarında açılımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılarak geçerlilik güvenirliği yapılmıştır ve yapılan analiz sonucunda tüm alt boyutların güvenilir olduğu belirlenmiştir. Alt boyut ölçek Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla AMBÖ 0.806, SABÖ 0.786, ÇOBÖ 0.897 ve WSBÖ 0.861 olarak hesaplanmıştır. Aritmetik ortalamaları hesaplanarak teknoloji bağımlılık düzeyi derecelendirilmiştir. En düşük ve en yüksek teknoloji bağımlılık düzeyleri tabloda belirtildiği gibi hesaplanmıştır (8). Bu araştırmanın örneklem grubundan elde edilen verilere göre Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı değerleri; ölçeğin tümü için 0.93, sosyal ağ kullanma için 0.79, anlık mesajlaşma için 0.80, çevrimiçi oyun için 0.86, web sitesi kullanma için 0.88 olarak hesaplanmıştır.

TBÖ ve Alt Ölçekleri İçin Belirlenmiş Puan Aralıkları

DÜZEY\ÖLÇEK	SAB Ö	AMB Ö	ÇOB Ö	WSB Ö	TBÖ
Tam bağımlı	25-30	25-30	25-30	25-30	97-120
Oldukça bağımlı	19-24	19-24	19-24	19-24	73-96
Orta düzeyde bağımlı	13-18	13-18	13-18	13-18	49-72
Düşük düzeyde bağımlı	7-12	7-12	7-12	7-12	25-48
Bağımlı değil	0-6	0-6	0-6	0-6	0-24

Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ) (EK-4): 22 maddeden oluşan ve orijinalinde SASC-R (Social Anxiety Scale for Children- Revised) olan bu ölçek Türkçe'ye 2007 yılında Aydın ve Tekinsav Sütçü tarafından uyarlanmıştır. Ölçek orijinalde 22 maddeden oluşmaktadır. Türkçe'ye uyarlanmasında ise toplam 18 ölçek maddesi olup, kalan 4 farklı konuyu içeren maddelerden (2, 7, 11 ve 16. maddeler) oluşmaktadır. ESKÖ üç alt ölçeği olan 18 maddeden meydana gelmektedir. Yapılan yapısal faktör analiz sonucu toplam varyansın %48'ini açıklayan 3 faktör olarak belirlenmiştir. Bu üç faktör Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyuma (G-SKHD), Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK) ve Yeni Durumlarda

Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyuma (Y-SKHD) şeklinde isimlendirilmiştir. Hiçbir zaman, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman 5’li Likert tarzı derecelendirme kullanılarak hazırlanmıştır ve bunlara 1 ile 5 arasında değişen değerler verilmiştir. Araştırmaya katılan kişilerden maddelerde belirtilen duyguyu yaşama yoğunluğunu belirtilen seçeneği işaretlemesi istenmektedir. En yüksek 90, en düşük 18 olarak ölçek puanlaması yapılmıştır. Alınan puan yükseldikçe sosyal kaygı düzeyi de yükselmektedir. Aydın ve Tekinsav Sütçü güvenilirlik çalışmalarında ölçeğin tamamı ile alt boyutları için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplamıştır. Güvenirlik katsayıları ölçeğin tümü için 0.88, ODK için 0.83, G-SKHD için 0.68 ve Y-SKHD için 0.71 olarak bulunmuştur (112).

Bu araştırmadan elde edilen verilere göre Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı değerleri; ölçeğin tamamı için 0.83, ODK alt boyutu için 0.69, G-SKHD alt boyutu için 0.67 ve Y-SKHD alt boyutu için 0.67 olarak ölçülmüştür.

3.5. Verilerin Toplanması

Veriler Ocak 2019-Mart 2019 tarihleri arasında öğrencilerle yüzyüze görüşülerek araştırmacı tarafından sınıf ortamında veri toplama araçları öğrencilere verilerek toplanmıştır. “Tanıtıcı Özellikler Formu”, “Teknoloji Bağımlılık Ölçeği”, “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler öğrencilere anket formları verilerek kendilerinin cevaplaması usulü ile toplanmıştır. Her öğrencinin anket formlarını doldurma süresi ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

3.6. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni: Teknoloji bağımlılığı, sosyal kaygı

Araştırmanın bağımsız değişkenleri: Yaş, gelir düzeyini algılama durumu, anne ve babanın eğitim düzeyleri, anne ve babanın meslek grupları.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde (SPSS) 22.0 programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ergenlerin tanıtıcı özelliklerinin karşılaştırılmasında yüzdeler dağılım, ölçeklerin puan ortalamalarının hesaplanmasında ortalama, yaş grupları, cinsiyet ile ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda *t* testi, anne ve babanın eğitim seviyesi, anne ve babanın mesleği, gelir düzeyi ile ölçeklerin puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Varyans analizi, ölçeklerin puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis, gruplar arası farkın

değerlendirilmesinde ileri analiz tukey, ölçeklerin birbirlerini nasıl etkilediğini belirlemek için korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada $p < 0.05$ anlamlı görülmüştür.

Araştırmanın herhangi bir sınırlılığı bulunmamaktadır. Elde edilen sonuçlar tüm evrene genellenebilir.

3.8. Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma için İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan (EK-5) ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nden onay (EK-6) alınmıştır. Araştırmada Lise öğrencilerin 18 yaş altı olmaları nedeniyle velilerine araştırmanın amacı açıklanıp yazılı onamları alınmıştır. Öğrencilere istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri belirtilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde adölesan kızlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan çalışmadan elde edilen bulgular verilmiştir. Araştırmaya katılan adölesanların tanıtıcı özellikleri Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Adölesan Kızların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (s=635)

Tanıtıcı Özellikler	S	%
Yaş Grupları		
13-15	228	35.9
16-18	407	64.1
Annenin Eğitim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	164	25.8
İlkokul	213	33.5
Ortaokul	139	21.9
Lise	119	18.7
Babanın Eğitim Düzeyi		
İlkokul	158	24.9
Ortaokul	182	28.7
Lise	175	27.6
Önlisans ve Üzeri	120	18.9
Annenin Mesleği		
Ev Hanımı	585	92.1
Memur	50	7.9
Babanın Mesleği		
Çalışmıyor	51	8.0
Memur	165	26.0
İşçi	110	17.3
Serbest Meslek	309	48.7
Gelir Düzeyini Algılama Durumu		
İyi	575	90.6
Kötü	60	9.4
TOPLAM	635	100.0

Araştırmada adölesanların %35.9’unun 13-15 yaş aralığında, %64.1’inin 16-18 yaş aralığında, %33.5’inde anne eğitim düzeyinin ilkokul olduğu, %28.7’sinde baba eğitim düzeyinin ortaokul olduğu, %92.1’in de annesinin ev hanımı, %48.7’sinde babasının serbest çalıştığı, %90.6’sında ise gelir durumunun iyi olduğu görülmektedir (Tablo 4.1).

Teknoloji Bağımlılık Ölçeği Toplam Puanları Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.Teknoloji Bağımlılığı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları

Ölçek	Min-Max Puan	Ort.±SS
Sosyal Ağ Kullanımı	6-30	12.82±5.79
Anlık Mesajlaşma	6-30	13.76±6.14
Çevrimiçi Oyun	6-30	10.31±5.66
Web Sitesi Kullanımı	6-30	13.61±6.86
Toplam Puan	24-120	50.52±20.47

Tablo 4.2’de adölesanların sosyal ağ kullanma puan ortalaması 12.82±5.79, anlık mesajlaşma puan ortalaması 13.76±6.14, çevrimiçi oyun puan ortalaması 10.31±5.66, web sitesi kullanımı puan ortalaması 13.61±6.86, teknoloji bağımlılık toplam puan ortalaması ise 50.52±20.47’dir. Ölçek toplam puan ortalaması dikkate alındığında adölesanların teknoloji bağımlılığının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Adölesan kızların Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları Tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4.3.Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları

Ölçek	Min-Max Puan	Ort.±SS
Sosyal Kaygı	18-90	41.98±13.71

Tablo 4.3’te adölesan kızların sosyal kaygı düzeyi puan ortalaması 41.98±13.71’dir. Buna göre sosyal kaygı durumları orta düzey olarak belirlenmiştir.

Adölesan kızların tanıtıcı özelliklere göre sosyal kaygı ölçek toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4.4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.4.Adölesan Kızların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Teknoloji Bağımlılığı Alt Boyut ve Ölçek Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellikler	Sosyal ağ Kullanma		Anlık mesajlaşma		Çevrimiçi oyun		Web sitesi kullanma		Toplam puan	
	S	%								
Yaş Grupları	13-15	228	35.9	13.33±5.44	14.14±5.90	10.99±5.67	14.25±6.65	52.72±19.35		
	16-18	407	64.1	12.54±5.97	13.54±6.26	9.93±5.62	13.26±6.95	49.28±20.99		
	Test Değeri			$t=1.641$	$t=1.180$	$t=2.274$	$t=1.742$	$t=2.032$		
	Önemlilik			$p=0.09$	$p=0.23$	$p=0.02$	$p=0.07$	$p=0.03$		
Annenin Eğitim Düzeyi	Okur yazar									
	Değil	164	25.8	12.62±5.38	13.15±6.02	10.93±5.38	13.44±6.78	49.62±14.20		
	İlkokul	213	33.5	12.92±6.07	14.15±6.35	10.41±5.89	14.19±7.04	42.59±14.47		
	Ortaokul	139	21.9	13.02±6.21	14.17±6.42	10.53±5.89	13.10±6.84	38.82±11.72		
	Lise	119	18.7	12.70±5.35	13.41±5.53	9.76±5.36	13.42±6.66	38.90±12.20		
	Test Değeri			$F=0.164$	$F=1.149$	$F=0.476$	$F=0.825$	$F=0.485$		
	Önemlilik			$p=0.92$	$p=0.32$	$p=0.69$	$p=0.48$	$p=0.69$		
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul	158	24.9	12.15±5.49	13.22±6.00	10.36±5.82	13.39±6.88	49.13±20.21		
	Ortaokul	182	28.7	13.25±6.20	14.07±6.43	10.71±5.64	13.73±6.96	51.76±21.57		
	Lise	175	27.6	13.16±5.90	14.26±6.11	10.22±5.78	13.97±7.11	51.63±20.91		
	Önlisans ve Üzeri	120	18.9	12.58±5.33	13.25±5.87	9.78±5.30	13.21±6.33	48.83±18.35		
		Test Değeri			$F=1.301$	$F=1.229$	$F=0.672$	$F=0.369$	$F=0.909$	
	Önemlilik			$p=0.27$	$p=0.29$	$p=0.56$	$p=0.77$	$p=0.43$		
Annenin Mesleği	Ev Hanımı	585	92.1	12.85±5.84	13.85±6.18	10.36±5.67	13.63±6.90	50.71±20.70		
	Memur	50	7.9	12.52±5.27	12.60±5.45	9.78±5.54	13.36±6.31	48.26±17.52		
	Test Değeri			$t=0.394$	$t=1.394$	$t=0.69$	$t=0.276$	$t=0.814$		
	Önemlilik			$p=0.69$	$p=0.16$	$p=0.48$	$p=0.78$	$p=0.41$		
*Babanın Mesleği	Çalışmıyor	51	8.0	14.86±6.42	15.35±6.70	11.92±6.44	16.11±7.14	58.25±21.55		
	Memur	165	26.0	12.52±5.21	13.38±6.08	9.63±5.33	12.90±6.19	48.44±17.98		
	İşçi	110	17.3	12.98±5.76	13.75±6.28	10.19±5.32	13.50±6.73	50.43±20.48		
	Serbest	309	48.7	12.60±5.94	13.69±6.00	10.45±5.77	13.62±7.13	50.38±21.31		
	Meslek									
	Test Değeri			$F=2.445$	$F=1.359$	$F=2.253$	$F=2.889$	$F=3.023$		
	Önemlilik			$p=0.06$	$p=0.25$	$p=0.08$	$p=0.03$	$p=0.02$		
Gelir Düzeyini Algılama Durumu	İyi	575	90.6	13.93±6.08	12.92±5.77	10.31±5.60	13.72±6.77	50.89±20.11		
	Kötü	60	9.4	12.11±6.42	11.91±5.96	10.35±6.24	12.56±7.63	46.95±23.50		
	Test Değeri			$t=2.186$	$t=1.284$	$t=0.050$	$t=1.247$	$t=1.422$		
	Önemlilik			$p=0.04$	$p=0.21$	$p=0.96$	$p=0.26$	$p=0.21$		

* Tukey.

Tablo 4.4 'te adölesan kızların teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile yaş grupları kıyaslandığında; yaş grupları ile teknoloji bağımlılık alt boyutlarından çevrimiçi oyun oynama ile toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmektedir ($p<.05$). 13-15 yaş aralığında çevrimiçi oyun oynama düzeyi daha yüksektir. Adölesan kızların teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi kıyaslandığında; teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>.05$). Adölesan kızların teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile baba eğitim düzeyi kıyaslandığında; teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ile baba eğitim düzeyi arasında bulunan fark istatistiksel

olarak anlamlı fark yoktur ($p>.05$). Adölesan kızların teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile anne mesleği kıyaslandığında; teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ile anne mesleği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanamamıştır ($p>.05$). Adölesan kızların baba mesleği ile teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; teknoloji bağımlılık alt boyutlarından web sitesi kullanma durumu ve toplam puan ortalaması ile baba mesleği arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Gruplar arasındaki bu fark babası çalışmayanlardan kaynaklanmaktadır. Adölesan kızların gelir düzeyini algılama durumu ile teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; teknoloji bağımlılık alt boyutlarından sosyal ağ kullanma durumu ile gelir düzeyini algılama durumu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Gelir düzeyi iyi olanlarda sosyal ağ kullanım düzeyi daha yüksektir.

Adölesan Kızların Tanıtıcı Özellikleri ile Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması Tablo 4.5' te verilmiştir.

Tablo 4.5.Adölesan Kızların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellikler	Sosyal Kaygı Toplam puan			
	S	%		
Yaş Grupları	13-15	228	35.9	42.84±13.54
	16-18	407	64.1	41.50±13.80
	Test Değeri			t=1.173
	Önemlilik			p=0.23
Anne Eğitim Düzeyi	Okur yazar	164	25.8	46.06±14.20
	Değil	213	33.5	42.59±14.47
	İlkokul	139	21.9	38.82±11.72
	Ortaokul	119	18.7	38.90±12.20
	Lise			F=9.763
	Test Değeri			p=0.00
	Önemlilik			
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	158	24.9	44.31±14.76
	Ortaokul	182	28.7	42.66±13.83
	Lise	175	27.6	40.65±11.72
	Önlisans ve Üzeri	120	18.9	39.82±14.36
				F=3.225
	Test Değeri			p=0.00
	Önemlilik			
Annenin Mesleği	Ev Hanımı	585	92.1	41.88±13.79
	Memur	50	7.9	43.22±12.86
	Test Değeri			t=-0.662
	Önemlilik			p=0.50
Babanın Mesleği	Çalışmıyor	51	8.0	44.31±13.77
	Memur	165	26.0	40.09±14.21
	İşçi	110	17.3	42.48±13.17
	Serbest Meslek	309	48.7	42.43±13.57
				F=1.688
	Test Değeri			p=0.61
	Önemlilik			
Gelir Düzeyini Algılama Durumu	İyi	575	90.6	41.39±13.30
	Kötü	60	9.4	47.66±16.23
	Test Değeri			t=-3.400
	Önemlilik			p=0.00

Tablo 4.5'te adölesan kızların tanıtıcı özellikleri ile sosyal kaygı ölçeği toplam puan ortalamaları kıyaslandığında; yaş gruplarıyla sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Anne eğitim düzeyi ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Anne eğitim düzeyi okuryazar olmayanlarda sosyal kaygı düzeyi daha yüksektir. Baba eğitim düzeyi ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Babası ilkokul mezunu olanlarda sosyal kaygı düzeyi daha yüksektir. Anne ve baba mesleği ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında bulunan fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p>.05$). Gelir düzeyini algılama durumu ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı

arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Gelir düzeyini algılama durumu kötü olanlarda sosyal kaygı düzeyi daha yüksektir.

Adölesan kızlarda teknoloji bağımlılık ölçek alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile sosyal kaygı ölçek toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Teknoloji Bağımlılık Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları ile Sosyal Kaygı Ölçek Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Teknoloji Bağımlılığı		Sosyal Kaygı
Sosyal Ağ Kullanma	r	0.190**
	p	0.00
Anlık mesajlaşma	r	0.156**
	p	0.00
Çevrimiçi oyun	r	0.193**
	p	0.00
Web Sitelerini Kullanma	r	0.163**
	p	0.00
Toplam puan	r	0.209**
	p	0.00

Tablo 4.6'da teknoloji bağımlılık ölçek alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile sosyal kaygı ölçek toplam puan ortalamaları arasında pozitif bir ilişki görülmektedir ($p<.05$). Araştırmada adölesanların sosyal kaygı seviyesi yükseldikçe teknoloji bağımlılık seviyesinin de arttığı söylenebilir.

5. TARTIŞMA

Adölesan kızlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin çoğunun 13-15 yaş aralığında, annesinin ilkokul, babasının ortaokul mezunu, annesinin ev hanımı, gelir düzeylerini algılama durumunun iyi olduğu ve babasının serbest çalıştığı belirlenmiştir. Brito yaptığı çalışmada 10-14 yaş aralığı olan erken ergenlik dönemindeki adölesanlarda dijital teknoloji (cep telefonu gibi) kullanımının daha fazla olduğunu belirtmiştir (113). Hong Kong'da birden fazla bağımlılık için profesyonel tedavi hizmeti sunan Tung Wah Grup Hastane Entegre Bağımlılık Önleme ve Tedavi Merkezi (ICAPT) Ekim 2012 ile Eylül 2017 arasındaki dönemde problemlili İnternet kullanımıyla 348 kişiye hizmet vermiştir. Bunların çoğunluğunun (% 46) 12-17 yaş grubunda olduğu belirtilmiştir (114). Araştırma bulguları literatürle benzerlik göstermektedir.

Araştırmada adölesanların teknoloji bağımlılık ölçek toplam puan ortalaması 50.52 ± 20.47 olarak hesaplanmıştır. Ölçek toplam puan ortalaması dikkate alındığında adölesanların teknoloji bağımlılığının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yüçens ve Üzer'in yaptığı çalışmada internet bağımlılığının orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (115). Kumar ve ark.'nın yaptığı çalışmada öğrencilerin internet bağımlılık toplam puanının hafif düzeyde olduğunu saptamıştır (116). Yine Javaeed ve ark.'nın tıp öğrencilerinde yaptığı çalışmada ankete katılanların arasında orta ile aşırı şiddetli internet bağımlılığının çok yüksek oranda görüldüğünü tespit etmiştir (117). Thulin ve Vilhelmson'un yaptığı çalışmada gençlerin cep telefonlarına ulaşma noktasında yer, süre gibi sıkıntıları olmadığından telefon bağımlılığının arttığını belirtmiştir (118). Yapılan çalışmalara bakıldığında adölesanlarda akıllı telefon kullanımı, internet kullanımı, dijital oyun oynama gibi teknoloji kullanımının aktif olduğu durumların yaygınlaştığı, bağımlılık oranlarının giderek arttığı görülmektedir. Araştırmadaki bu farklılığın ülkemizde de internet ve teknolojiye erişimin erken yaşlarda başlanması, akıllı telefon kullanım yaşının giderek düşmesi, neredeyse her hanede internet ve bilgisayara sahip olunmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada adölesan kızların sosyal kaygı ölçek puan ortalaması 41.98 ± 13.71 olarak hesaplanmıştır. Bu puanlama sonucuna göre adölesan kızlarda sosyal kaygı orta düzey olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve ark.'nın sosyal kaygıyı cinsiyetler açısından incelediği çalışmasında erkeklerde kaygı düzeyi düşük bulunurken, kız öğrenciler de daha yüksek bulunduğunu belirtmişlerdir (119). Özyürek ve Demiray'ın yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin sürekli kaygı düzeyinin kızlara göre daha düşük olduğunu belirtmişlerdir (120). Bu sonuca göre toplumumuzda ebeveynler tarafından erkek çocukların daha özgür ve rahat yetiştirilmesi, kızların ise daha baskıcı ve otoriter bir davranış modeliyle yetiştirilmesi, bazı kalıplar içerisine sokulması cinsiyetler arasındaki bu farklılığa yol açabileceğini düşündürmektedir. Araştırma sonuçları literatürle paraleldir.

Araştırmada adölesan kızların teknoloji bağımlılık alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile yaş grupları karşılaştırıldığında; yaş grupları ile teknoloji bağımlılık alt boyutlarından çevrimiçi oyun oynama ile toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). 13-15 yaş aralığında çevrimiçi oyun oynama düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Gentile ve ark.'nın ilköğretim öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada oyun bağımlısı öğrencilerin yadsınamaz bir sayıda olduğunu belirtmişlerdir. (121). Ruta ve ark.'nın adölesanlarda yaptığı çalışmada erkeklerin %10,6'sının kızların ise %7,7'sinin internet bağımlısı olduğunu ve internet bağımlılığı ile çevrimiçi oyun oynama arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir (122). Araştırma sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir. Bu da çocuk ve ergenlerde dijital ortamın daha çok eğlence amaçlı kullanıldığını gösterebilir.

Araştırmada teknoloji bağımlılık alt boyutlarından web sitesi kullanma durumu ve ölçek toplam puan ortalaması ile baba mesleği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Babası çalışmayanlarda web sitesi kullanımı ve teknoloji bağımlılık düzeyi daha yüksek görülmüştür. Jamir ve ark.'nın yaptığı çalışmada teknoloji bağımlılığı ile babanın mesleğinin ilişkili olduğu belirtilmiştir (123). Üneri ve Tanıdır'ın lise öğrencilerinde yaptıkları bir çalışmada ebeveynlerin mesleklerinin internet bağımlılığını etkilemediğini belirtmişlerdir (124). Literatürde anne ve babanın mesleği ile teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkiyle ilgili farklı sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Bu durum teknoloji bağımlılığında sosyo-demografik özelliklerin dışında farklı etkenlerin de etkili olabileceği düşüncesini akıllara getirmektedir.

Araştırmada teknoloji bağımlılık alt boyutlarından sosyal ağ kullanma durumu ile gelir düzeyini algılama durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Gelir düzeyi iyi olanlarda sosyal ağ kullanım düzeyi daha yüksektir. Ekinci ve ark.'nın yaptığı araştırmada maddi imkanları daha iyi olan öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin maddi imkanları kısıtlı olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir (125). Batıgün ve Kılıç'ın yaptığı çalışmada aylık gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin, orta gelire sahip öğrencilere göre daha çok internet bağımlısı olduğu belirtilmiştir (126). Yapılan çalışmalar çalışmamızı destekler niteliktedir. Gelir düzeyi arttıkça internet, akıllı telefon, bilgisayarlara erişim daha kolay olmaktadır. Evde veya internet kafelerde rahatça bu teknolojik aletleri kullanabilmektedir. Bunlara istediği zaman ulaşabilen gençlerde bağımlılık riski de artabilmektedir.

Araştırmada anne eğitim düzeyi ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Okuryazar olmayan annelerde sosyal kaygı düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Babası ilköğretim mezunu olanlarda sosyal kaygı düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Anne ve baba eğitim düzeyinin düşük olması ebeveynlerin gelişim dönem özelliklerine göre çocuğuna nasıl davranılması gerektiğini bilmemesi, iletişim kurmada sıkıntılar yaşaması ve ebeveynlerle çocuklar arasında çatışmaların yaşanmasına yol açtığı, bunun da ergenlerde kaygıya neden olduğu düşünülebilir.

Araştırmada gelir düzeyini algılama durumu ile sosyal kaygı ölçeği toplam puanı arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Gelir düzeyini algılama durumu kötü olanlarda sosyal kaygı düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Akgün ve ark.'nın yaptığı araştırmada ailenin ekonomi düzeyi ile sosyal kaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (127). Çağlar ve ark.'nın yaptığı çalışmada gelir düzeyi yüksek ve orta düzey olan öğrencilerde kaygı düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyinin düşük olması gençlerde ihtiyaç ve isteklerinin yeterince karşılanamamasına bağlı olarak kaygı oluşumuna yol açabileceği düşünülmektedir (128).

Araştırmada teknoloji bağımlılık ölçek alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile sosyal kaygı ölçek toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır ($p<.05$). Araştırmada adolesan kızlarda sosyal kaygı arttıkça teknoloji bağımlılığının arttığı söylenebilir. Saikia ve ark.'nın yaptığı araştırma sonucunda internet bağımlılığı ile stres,

depresyon ve anksiyete arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtilmiştir (129). Tayvan'daki bilgisayar video oyunu bağımlıları arasında, sosyal kaygının belirtileri ne kadar şiddetliyse, bilgisayar oyunlarına bağımlılık da o kadar büyüktü, çünkü oyuncuya sosyalden ve gerçek hayattan kaçınmasını sağlayan alternatif sanal gerçeklik sağladığı belirtilmiştir (130). Weinstein ve ark.'nın yaptığı çalışmada internet bağımlılığı ile sosyal anksiyete arasında orta derecede pozitif bir ilişki bulunmuştur (131). Yapılan başka bir çalışmada sosyal kaygıları yüksek olan kişilerin başkalarıyla cep telefonunda iletişim kurmak için telefon kullanma olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (132). Darcin ve ark.'nın yaptığı çalışmada başkalarıyla iletişimde kaygı yaşayanlarda cep telefonu bağımlılığının yüksek olduğu rapor edilmiştir (133). Yang'ın yaptığı çalışmada kişilerarası ilişkilerde hassasiyet düzeyi daha yüksek olan Koreli ergenlerde internet bağımlılığının daha yüksek olduğunu belirtilmiştir (134). Araştırmanın sonucu yapılan birçok literatür çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Yaygınlaşan teknoloji kullanımının birçok olumsuz sonuca yol açtığı literatür taramalarında da görülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Adölesan kızlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Adölesan kızların teknoloji bağımlılıklarının orta düzeyde olduğu,
- Adölesanların sosyal kaygılarının orta düzeyde olduğu,
- Adölesanların baba çalışma durumunun teknoloji bağımlılık düzeyini etkilediği,
- Gelir düzeyinin teknoloji bağımlılığı alt boyutu olan sosyal ağ kullanım düzeyini etkilediği,
- Adölesan kızlarda anne-baba eğitim durumları, gelir durumunu algılama şekli gibi tanıtıcı özelliklerin sosyal kaygı düzeyini etkilediği,
- Adölesan kızlarda sosyal kaygı düzeyi ile teknoloji bağımlılığı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde bir ilişki olduğu ($p < .05$), saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- ❖ Adölesanlarda teknolojinin doğru kullanılmasına yönelik ebeveynlere ve adölesanlara eğitimlerin verilmesi,
- ❖ Teknolojinin yarar ve zararlarını açıklayan, doğru kullanılmasını içeren gerekli eğitimlerin okullarda verilmesi,
- ❖ Okullarda ve evde gençleri teknoloji ile uzun süre uğraşmaktan alı koyacak sosyal aktivitelerin düzenlenmesi,
- ❖ Okullardaki rehberlik birimleri ile toplum ruh sağlığı merkezleri işbirliği ile öğrencilere yönelik sosyal kaygı ve teknoloji bağımlılık düzeylerini ölçen çalışmaların yapılarak gerekli önlemlerin alınması,
- ❖ Adölesanlarda teknoloji bağımlılığı ile sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen daha geniş örneklem gruplarıyla benzer araştırmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Türk Ailesinde Adölesanların Sorunları, Takav Matbaacılık, 1997, Ankara
2. Behrman R, Kliegman R, Nelson Essentials of Pediatrics, Çeviren: Tuzcu S, Tuzcu M. Ankara, Tavaslı Matbaacılık, 4. baskı, 2002, 251-63
3. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Dünya Sağlık Raporu Çev. Ed. Metin B. Akın, A.Güngör İ. Cenevre; DSÖ, 1998, 90-00
4. Aydın B. Çocuk ve Ergen Psikolojisi. 4.Basım. Ankara: Nobel yayıncılık. 2013.
5. Şencan B. Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyi İle Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi. 2009.
6. Steinberg L. Ergenlik, Çeviri: Çok F., Ercan H., Artar M., Uçar E., Sevim SA., Bağlı M., Apay A., Şener T., Parmaksız R., Satman C., Yiğit T., Kapçı EG. 1.Baskı. İmge Yayınevi, Ankara, 2007, 634.
7. Nalwa K., Anand AP. Internet addiction in students: A cause of concern. CyberPsychology & Behavior,2003, 6(6):653-56
8. Aydın F. Teknoloji Bağımlılığının Sınıf Ortamında Yarattığı Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2017.
9. Lin SS, Tsai CC. Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. Computers in human behavior, 2002,18(4): 411-26.
10. Chak K., Leung L. Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use cyberpsychol behav 2004, 7:559-70
11. Çam O, Engin E. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı.1.Baskı. İstanbul. İstanbul Tıp Kitabevi 2014, 286
12. Teachman BA. and Allen JP. Development of social anxiety: Social interaction predictors of implicit and explicit fear of negative evaluation. Abnorm child psychology, 2007, 35(1):63-78.

13. Aydođdu B. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı, Kaygı Duyarlılığı ve Madde Kullanım Durumları. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi,2013.
14. Faravelli C, Zucchi T, Viviani B. “Epidemiology of social phobia: Aclinical approach”, *Eur Psychiatry*, 2000, 15:17-24
15. Gren-Landell M, Tillfors M, Furmark T, Bohlin G, Andersson G, Göran Svedin C. “Prevalence and gender differences”, *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 2009, 44 (1):1-7.
16. Wittchen HU. The many faces of social anxiety disorder. *International Clinical Psychopharmacology* 2000, 15 (suppl):7-12
17. Baltaş A, Baltaş Z. Başarılı ve Sağlıklı Olmak için Stres ve Başa Çıkma Yolları.12.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi,1992.
18. Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi, 16.Basım, Remzi Kitabevi İstanbul,1998, 277.
19. Susman EJ., Rogol A. Puberty and Psychological Development. In: “Handbook of Adolescent Psychology”. (eds) Lerner RM, Steinberg L. 2th ed. Hoboken, New Jersey. John Wiley&Sons, Inc. 2004, 15-44
20. Koç M. “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri” *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2004, 17(2):231-56.
21. Dünya Sağlık Örgütü. Promoting the health of young people in Custody p.7. <http://www.euro.who.int/document/e81703.pdf>.Erişim Tarihi:03.01.2019
22. TC. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü: Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezleri CSÜS Eğitimi Modülü, Katılımcı Rehberi. Ankara, Türkiye, 2007
23. Parlaz A., Tekgül N., Karademirci E., Öngel K. Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*. 2012, 3 (4): 11.
24. Yiğit R. Ergenlik Dönemi. Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme. 2.Baskı. Ankara: Sistem Ofset Bas. Yay. 2012, 177-97.
25. Erikson EH, Identity, Youth and Crisis. Norton, New York.1968.

26. Chambers CV. Childhood and adolescence. In: "Textbook of Family Practice". (ed) Rakel RE 5th ed. Philadelphia: W.B. Saunders Company. 1995, 634-59.
27. Çuhadarođlu F. Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*. Adölesan Sayısı 2000, 21(6):863-68.
28. Susman EJ, Rogol A. Puberty and Psychological Development. In: "Handbook of Adolescent Psychology". (eds) Lerner RM, Steinberg L. 2th ed. Hoboken, New Jersey. John Wiley&Sons, Inc. 2004,15-44.
29. Patton DD, Harris JR. Ergenlik Gelişimi ve Tarama (çev) Mazııcıoğlu MM. "Current Aile Hekimliği Tanı ve Tedavi" içinde. (çev.ed) Kut A, Tokalak İ, Eminsoy MG. Ankara, Güneş Tıp Kitabevleri. 2007, 129-38.
30. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27596> Erişim Tarihi: 01.04.2019
31. Lindgren HC., Byrne D. Psychology: Human Behavior. John Wiley & Sons, Inc, New York, 1961, 56.
32. Yörükođlu A. Gençlik çağı,7. Basım, İstanbul, Özgür Yayıncılık.1990, 33-36
33. Kulaksızıoğlu A. Ergenlik Psikolojisi. 3. Basım, İstanbul. Remzi Kitabevi 2000, 46-48.
34. Corman L. Psikanaliz Açısından Çocuk Eğitimi, Çev: H. Portakal, Cem Yayınevi, 2. Basım, İstanbul, 1996,75.
35. Kurtar G. Adölesanların Yaşam Tutum Profilleri ile Adölesan Sorunlarını Tanıma Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2011.
36. Arlı M., Şanlıer N., Küçükkömürler S., Yaman M. Anne ve Çocuk Beslenmesi. 4.Baskı. Ankara: Pegem Akademi.2010.
37. Çuhadarođlu F, Tüzün Özgüner Z. Cinsel Kimlik Gelişimi ve Bozuklukları, Cinsel Kötüye Kullanma. *Katkı Pediatri Dergisi*. Adölesan Sayısı 2000, 21(6):877- 83.
38. Derman O. "Ergenlerde Psikososyal Gelişim" İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi No:63 Mart 2008, 19-21

39. Pataki CS, Normal Ergenlik. “Kaplan&Sadock Comprehensive Textbook of Psychiatry” (çev ed) Aydın H, Bozkurt A. Cilt 4. 8. baskı. Güneş Kitabevi. Ankara, 2007, 3035-43.
40. Santrock, JW. Adolescent. Siyez MD. *Ergenlik*. 14.Baskı. Ankara. Nobel Yayıncılık 2014, 92-4,151-52.
41. Turan F., Yükselen Aİ. Çocuk Gelişimi 1:Bebeklik Döneminde Gelişim. 1.Baskı. Ankara. Hedef Yayıncılık. 2016, 60.
42. Turan F., Yükselen Aİ. Çocuk Gelişimi 2:Okul Öncesi Dönemde Gelişim. 1.Baskı. Ankara. Hedef Yayıncılık. 2016, 43.
43. Bee H., Boyd D. Çocuk Gelişim Psikolojisi.1.Basım İstanbul. Kaknüs Yayınları. Çev: Gündüz O. 2009, 339.
44. Bayhan PS., Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. 1.Baskı. Morpa Yayıncılık İstanbul.2011, 61.
45. Öcal M. Temel eğitim ve orta öğretimde din eğitimi ve öğretiminde metotlar, Ankara. Diyanet Vakfı Yay. 1990,151-52.
46. Eisenberg N, Valiente C. Parenting and children’s prosocial and moral development. Handbook of Parenting, 2002, 5:111- 42.
47. Nipkow KE, Schweitzer F. Moral education in West Germany. Journal of Moral Education, 1985, 14(3):194-203.
48. Walker LJ, Taylor JH. Family interactions and the development of moral reasoning. Child Development, 1991, 62(2):264-83.
49. Engle TL. Psychology, Harcourt, Brace, World, Inc. New York, 1957,44-5.
50. Rosenblum GD, Lewis M, Emotional development in adolecence. In G.Adams & M. Berzonsky (Eds.) Blackwell handbook of adolecence. Malden, MA: Blackwell.2003.
51. Shockley W., Gender S. Differences in adolescent depression:The contribution of negative affect. Unpublished master’s thesis, University of Illinois at Urbana-Champaign.1995.

52. Somerville LH, Jones RM, Casey BJ, A time of change: Behavioral and neural correlates of adolescent sensitivity to appetitive and aversive environmental cues. *Brain and Cognition*, 2010, 72,124-33
53. Temen B. Bilgi teknolojilerini anlamak. *İş-Güç Dergisi*, 2004,6(2):226.
54. <https://www.guvenliweb.org.tr/haber-detay/turkiyenin-internet-kullanim-aliskanliklari-tuik-2018>. E.T:26.03.2019
55. Türkiye Yeşilay Cemiyeti. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı “Teknolojiye Bağımlı Yaşamamak İçin”6.Baskı, 2016, 2-3.
56. Eşgi N. Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2014, 22(2): 807–39.
57. Leung L, Lee PSN. The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media & Society*, 2012,14(1): 117–36.
58. Bianchi A, Phillips JG. Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, 2005, 8(1): 39–51.
59. Sigerson L, Li AYL, Cheung MWL, Cheng C. Examining common information technology addictions and their relationships with non-technology-related addictions. *Computers in Human Behavior*, 2017, 75, 520–26.
60. Morgan C, Cotten S. The relationship between Internet activities and depressive symptoms in a sample of college freshmen. *CyberPsychology & Behavior*, 2003, 6(2): 133–42.
61. King DL, Delfabbro PH, Griffiths MD, Gradisar M. Assessing clinical trials of Internet addiction treatment: A systematic review and consort evaluation. *Clinical Psychology Review*, 2011, 31(7):1110–6.
62. APA, American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Washington, DC: Author. 2013.
63. Özen, Y, Gülaçtı F, Çakılı Y. Eğitim bilimleri ve internet. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 2004, 52-57

64. Yellowlees PM, Marks S. Problematic Internet use or Internet addiction?. *Computers in human behavior*, 2007, 23(3): 1447-53
65. Young KS. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyber psychol Behav* 1996, 3:237-44.
66. Griffiths MD. Internet addiction: Time to be taken seriously? *Addiction Research* 2000, 8:413-18.
67. Küçükvardar M., Tıngöy Ö. Teknoloji bağımlılığının semptomlar temelinde incelenmesi. *AJIT-e: Gateways. Informatics and Communication Technologies Special Issue/İletişim ve Bilişim Teknolojileri*.2018,9:35.
68. Arslan G. Psychological maltreatment, forgiveness, mindfulness, and internet addiction among young adults: A study of mediation effect. *Computer in Human Behavior*, 2017,72:57-66.
69. Chou C, Hsiao MC. Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college students' case. *Computers and Education*, 2000, 35:65- 80.
70. Chou C, Condrón LA, Belland JC. Review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*. 2005; 17(4):363-388.
71. Gentile DA. Pathological video game use among youth 8 to 18: A national study. *Psychol Sci* 2009,20:594-602.
72. Rideout VJ, Foehr UG, Roberts DF. Generation M2: Media in the lives of 8- to 18- year olds. Kaiser Family Foundation.2010.
73. Whitton N, *Learning With Digital Games: A Practical Guide To Engaging Students in Higher Education*, Routledge, USA.2010.
74. Eni B. Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2017.
75. Bacigalupa C. The use of video games by kindergartners in a family child care setting. *Early Childhood Educ J*. 2005, 33:25-30.
76. Selnow GW. Playing video games: the electronic friend. *J Commun* 1984, 34:148-56.

77. Kaplan N. Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Sağlık Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, 2016.
78. Musluoğlu M. 15-19 Yaş Arası Öğrencilerden Oluşan Bir Lise Örneğinde Bağlanma Stilleri ile İnternet ve Dijital Oyun Bağımlılığının İlişkisinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2016.
79. Kırçaburun K. Üniversite Öğrencilerinde İstagram Bağımlılığı, Kişilik Özellikleri ve Kendini Sevme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2017.
80. Çoruh L. BDE (Bilgisayar Destekli Eğitim) Kapsamında Hazırlanan Bilgisayar Oyunlarının 4-6 Yaş Arası Çocuklara Temel Kavramlarının Öğretilmesindeki Etkisi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2004.
81. Green CS, Bavelier D. Action video game modifies visual selective attention. *Nature*.2003, 423:534–37.
82. Prot S, Anderson CA, Gentile DA ve ark. The Positive And Negative Effects Of Video Game Play. *Children And Media*. A. Jordan, D. Romer (Eds) New York. Oxford University Pres,2014,109-28.
83. Griffiths MD, Davies, MNO. Videogame Addiction: Does It Exist? *Handbook Of Computer Game Studies*. J. Goldstein, J. Raessens (Eds), Boston. MIT Pres,2005,359–68.
84. Ögel K. İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak. 1.Baskı. İstanbul. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012, 47-60.
85. Young KS. Understanding online gaming addiction and treatment issues for adolescents. *Am J Fam Ther* 2009, 37:355-72.
86. Çelik I, Şahin I, Eren F. Metaphorical perceptions of middle school students regarding computer games. *International Journal of Social, Education, Economics and Management Engineering* 2014,8:2518-23.

87. Ada S, Tatlı HS. Akıllı telefon kullanımını etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. 2013.
88. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 E.T:14.05.2019
89. Townsend AM, “Life in the Real Time City: Mobile Telephones and Urban Metabolism” *Journal of Urban Technology*, 2000, 7:85-104
90. Ceyhan AA, Predictors of problematic internet use on Turkish university students, *CyberPsychology and Behavior*, 2008,11(3):363-66.
91. İHH Teknoloji kullanımı ve bağımlılığı açısından Türkiye gençliğinin fotoğrafı. İnsani Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2015. <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/> Erişim Tarihi: 02.03.2019
92. Alay O. Sosyal medyanın birey ve toplumsal yapıya etkileri. *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 2014,1(1):1-22.
93. Tektaş N. Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 2014, 7(18):851-70.
94. O’Keeffe GS, Clarke-Pearson K, Clinical report - The impact of social media on children, adolescents and families.2011.
95. <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> Erişim Tarihi:22.03.2019
96. Fehm L., Schneider G., Hoyer J. Is post-event processing specific for social anxiety? *J BEHAV THER EXP PSYCHIATRY*. 2007, 38(1):11–22.
97. Öztürk MO., Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları.14.Baskı. Ankara. Bayt Yayınevi. 2016,349.
98. Clark D.M., Wells A. A cognitive model of social phobia. *Social Phobia: Diagnosis, Assessment, and Treatment*. 1995, 41(68): 00022–23.
99. Radomsky AS., Otto MW. Cognitive-behavioral Therapy for social anxiety disorder. *Psychiatr Clin*. 2001, 24(4):805–15.
100. Masia-Warner C., Storch E., Fisher P., Klein R. Recent advances and new directions in the assessment and treatment of social anxiety disorder in you. *Psicologia Conductual*. 2003,11:623–41.

101. Crome, E., Grove, R., Baillie, A.J., Sunderland, M., Teesson, M., Slade, T., DSM-IV and DSM-5 social anxiety disorder in the Australian community. *Aust N. Z. J. Psychiatry*. 2015, 49:227–35.
102. Polanczyk G. V., Salum G. A., Sugaya L. S., Caye A., Rohde L. A. Annual research review: A meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 2015, 56:345-65.
103. Knappe S., Sasagawa S., Creswell, C. Developmental epidemiology of social anxiety and social phobia in adolescents. *Social anxiety and phobia in adolescents*. Cham: 2015, Springer 39–70.
104. Kılıç C. Erişkin nüfusta ruhsal hastalıkların yaygınlığı, ilişkili faktörler, yetiyitimi ve ruh sağlığı hizmeti kullanım sonuçları, Türkiye Ruh Sağlığı Profili'nde. T.C Sağlık Bakanlığı: Ankara.1998.
105. García-López L. J., Díaz-Castela M.M., Muela-Martinez J.A., Espinosa-Fernandez, L.Can parent training for parents with high levels of expressed emotion have a positive effect on their child's social anxiety improvement? *Journal of Anxiety Disorders*, 2014, 28:812-22.
106. Rapee, R. M. Potential role of childrearing practices in the development of anxiety and depression. *Clinical Psychology Review*. 1997, 17:47-67.
107. Patel A., Knapp M., Henderson J., Baldwin D. The economic consequences of social phobia. *Journal of Affective Disorders*. 2002, 68(2): 221–33.
108. Asher M., Asnaani A., Aderka I. M. Gender differences in social anxiety disorder: A review. *Clinical Psychology Review*. 2017, 56:1–12.
109. Adams GC., Balbuena L., Meng, X., & Asmundson GJG. When social anxiety and depression go together: A population study of comorbidity and associated consequences. *Journal of Affective Disorders*. 2016, 206:48–54.
110. Stein DJ., Lim CW., Roest AM., Annelieke M., De Jonge P., Aguilar-Gaxiola S., AlHamzaw A., Scott KM. The cross-national epidemiology of social anxiety disorder: data from the World Mental Health Survey Initiative. *BMC Med*. 2017, 15 (1):1–21.

111. Yılmaz S. Kaygı (Anksiyete) bozuklukları. içinde: Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği. Gürhan N. Nobel Tıp Kitabevleri.1.Baskı. Ankara 2016, 380-81
112. Aydın A., Tekinsav-Sütcü S. Ergenler için sosyal kaygı ölçeğinin (ESKÖ) geçerlilik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2007, 14(2):79-89.
113. Brito PQ. Tweens' characterization of digital technologies. *Comput Educ* 2012, 59:580–93.
114. Thomas WH., Chungm HA., Simmy MY., Summ.Med.Sc., Monique WL., Chanm.Sc.Soc. Adolescent Internet addiction in Hong Kong: Prevalence, psychosocial correlates, and prevention. *Journal Of Adolescent Health*.2019, 64(6):34-43.
115. Yücens B., Üzer A. The relationship between internet addiction, social anxiety, impulsivity, self-esteem, and depression in a sample of Turkish undergraduate medical students. *Psychiatry Research* 2018, 267:313–18
116. Kumar N., Kumar A., Mahto SK., Kandpal M., Deshpande SN., Tanwar P. Prevalence of excessive internet use and its correlation with associated psychopathology in 11th and 12th grade students. *Gen Psychiatr.* 2019, 20: 32(2): e100001.
117. Javaeed A., Zafar MB., Iqbal M., Ghauri SK. Correlation between Internetaddiction, depression, anxiety and stress among undergraduate medical students in Azad Kashmir.*Pak J Med Sci.* 2019, 35(2):506-9.
118. Eva T., Bertil V. “Mobiles Everywhere: Youth, the mobile phone and changes in everyday practice”, *Young*: 2007, 15: 248-49.
119. Yıldırım T., Çırak Y., Konan N. “Öğretmen adaylarında sosyal kaygı.” *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011, 12(1): 85-100.
120. Özyürek A. , Demiray K. “Yurtta ve ailesi yanında kalan ortaöğretim öğrencilerinin kaygı düzeylerinin karşılaştırılması” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2010, 11 (2): 247-56
121. Gentile D. A, Choo H, Liau A. K. Pathological video game use among youths: A two-year longitudinal study. *Pediatrics*, 2011, 127:319-29.

122. Ustinavičienė R., Škėmienė L., Lukšienė D., Radišauskas R., Kalinienė G., Vasilavičius P. Problematic computer game use as expression of internet addiction and its association with self-rated health in The Lithuanian adolescent population. *Medicina*, 2016,52(3):199-204
123. Jamira L., Duggala M., Nehrab R., Singhc P. , Groverb S. Epidemiology of technology addiction among school students in rural India. *Asian Journal of Psychiatry*, 2019, 30–8
124. Üneri Ö. Ş., Tanıdır C. Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirilmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2011, 24: 265-72.
125. Ekinci N. E., Yalçın İ., Özer Ö., Kara T. An investigation of the digital game addiction between high school students. *Journal of Human Sciences*, 2017, 14(4):4989-94.
126. Batıgün D. A., Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2011, 26 (67): 1-10.
127. Akgün A., Gönen S., Aydın M. İlköğretim Fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007,20(6):283-99.
128. Çağlar M., Dinçyürek S., Arsan N. Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,2012, 43:106-16.
129. Saikia AM., Das J.,Barman P., Bharali MD. Internet Addiction and its Relationships with Depression, Anxiety, and Stress in Urban Adolescents of Kamrup District, Assam. *J Family Community*, 2019,26(2):108-12.
130. Wei HT, Chen MU, Huang PC, Bai YM. The association between online gaming, social phobia, and depression: an internet survey. *BMC Psychiatry*. 2012,12:92.
131. Weinstein A., Dorani D., Elhadif R., Bukovza Y., Yarmulnik A. Internet addiction is associated with social anxiety in young adults. *Annals of Clinical Psychiatry*. 2015, 27(1):4-9.

- 132.** Reid D.J., Reid F.J. Text or talk? Social anxiety, loneliness, and divergent preferences for cell phone use. *CyberPsychol. Behav.* 2007,10 (3):424–35.
- 133.** Darcin Enez A., Kose S., Noyan O. C., Nurmedov S., Yilmaz O., Dilbaz N. Smartphone addiction and its relationship with social anxiety and loneliness. *Behav. Inform. Technol.* 2016, 35 (7):520–25.
- 134.** Yang C.K. Sociopsychiatric characteristics of adolescents who use computers to excess. *Acta. Psychiatr. Scand*, 2001,104 (3):217–22

EKLER

EK 1. Özgeçmiş

1982 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde doğdu. İlköğretim ve lise eğitimini Mersin'de tamamladı.2004 yılında Mersin Üniversitesi Sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünden mezun oldu.2004 yılı Kasım ayında Gaziantep 25 Aralık Devlet Hastanesi'ne atandı. 2008 Temmuz ayında Mardin Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları hastanesinde çalışmaya başladı.2013 yılında Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji anabilim dalında yüksek lisansını bitirdi.2010 yılı Eylül ayından bu yana Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programında Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır. Evli olup iki çocuk annesidir.

EK 2. Tanıtıcı Özellikler Formu

Aşağıda size bir dizi psikolojik ölçme aracı ve ilgili maddeler sırayla verilmiştir. Lütfen her bir ölçeği doldururken, yanıtlarınızı size verilen yanıt anahtarına kodlayınız.

KATKILARINIZ VE AYIRDIĞINIZ ZAMAN İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR EDERİM.

Öğr. Gör. Behiye DİLMEN BAYAR
Mardin Artuklu Üniversitesi

1. Yaşınız Nedir?

- a) 13-15 b) 16-18

2. Annenizin Eğitim Durumu Nedir?

- a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Ön lisans ve Lisans f) Yüksek lisans ve üzeri

3. Babanızın Eğitim Durumu Nedir?

- a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Ön lisans ve Lisans f) Yüksek lisans ve üzeri

4. Annenizin Mesleği Nedir?

- a) Çalışmıyor b) Memur c) İşçi d) Serbest Meslek

5. Babanızın Mesleği Nedir?

- a) Çalışmıyor b) Memur c) İşçi d) Serbest Meslek

6. Gelir Durumunuz Nasıl?

- a) Çok iyi b) İyi c) Kötü d) Çok kötü

EK 3. Teknoloji Bağımlılık Ölçeği

Aşağıdaki maddelerde sosyal ağlar, anlık mesajlaşma uygulamaları, çevrimiçi oyunlar ve web sitelerinin kullanımı ile ilgili olası davranışlar tanımlanmaktadır. Her bir maddede tanımlanan davranışları hangi sıklıkta gösterdiğinizizi, o davranışın karşısında yer alan en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz. Herhangi bir davranış sizin tarafınızdan **hiçbir zaman gösterilmiyorsa “1”, nadiren gösteriliyorsa “2”, orta sıklıkta gösteriliyorsa “3”, çok sık gösteriliyorsa “4”, her zaman gösteriliyorsa “5”** seçeneğini işaretleyiniz.

DAVRANIŞLAR	SIKLIK				
	1	2	3	4	5
Sosyal Ağ Kullanma					
1.Sosyal ağlarda olmadığım zamanlarda, en son bağlandığımda yaptıklarımı düşünüyorum.					
2.Daha önemli işlerim olmasına rağmen sosyal ağlarda geçirdiğim süreyi arttırmak istiyorum.					
3.Sosyal ağlarda harcadığım zamanı azaltmaya yönelik çabalarım başarısızlıkla sonuçlanıyor.					
4.Sosyal ağlarda zaman harcarken dikkatimin dağıtılması beni rahatsız ediyor.					
5.Sosyal ağ hesaplarımı kullanım sürem hakkında çevremdekilere doğru bilgi vermiyorum.					
6.Yaşamımla ilgili olumsuz düşüncelerden kurtulmak için sosyal ağlara bağlanıyorum.					
Anlık Mesajlaşma					
1.Anlık mesajlaşma ortamları dışında iken, sonradan bu ortamlarda yazacaklarımı hayal ediyorum.					
2.Önemli bir işim olmasına rağmen kendimi genellikle mesajlarımı kontrol ederken buluyorum.					
3. Anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanmadığım zamanlarda huzursuz oluyorum.					
4.Anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanırken çok zaman harcıyorum.					
5.Arkadaşlarımla anlık mesajlaşmalarla iletişim kurmayı, onlarla yüz yüze görüşmeye tercih ediyorum.					
6.Yalnızlık hissettiğim anlarda anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanıyorum.					
Çevrimiçi Oyun Oynama					
1.Çevrimiçi oyun oynamadığım anlarda, sonraki oyunda uygulayacağım stratejileri planlıyorum.					
2.Çevrimiçi oyun oynarken harcadığım süreyi biraz daha arttırmak istiyorum.					
3.Çevrimiçi oyun oynayabilmek için uykusuz kaldığım geceler oluyor.					

4.Çevrimiçi oyuna bağlanma sorunu yaşadığımda kendimi huzursuz hissediyorum.						
5.Çevrimiçi oyun oynama sürem hakkında çevremdekilere doğru bilgi vermiyorum.						
6.Gerçek hayatta karşılaştığım sorunları unutmak için çevrimiçi oyun oynuyorum.						
Web Siteleri Kullanma						
1.Web sitelerinde gezinmediğim zamanlarda, daha sonra eriştiğimde yapacaklarımı hayal ediyorum.						
2.Web sitelerinden çıkmam gereken anlarda “bir dakika daha” diyerek gezinmeye devam ediyorum.						
3.Geç saatlere kadar web sitelerinde gezindiğim için uykusuz kalıyorum.						
4.Web sitelerinde gezinirken başkaları tarafından rahatsız edildiğimde sinirleniyorum.						
5.Web sitelerinde, planladığım süreden daha fazla süre geziniyorum.						
6.Web sitelerinde gezinmek için derslerimi ihmal ediyorum.						

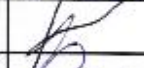

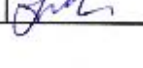
EK 4. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği

Bu bir test değildir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bütün maddeleri olabildiğince içtenlikle cevaplamaya çalışınız. Her bir maddenin yanında yer alan rakamlardan size uygun olanı işaretleyin.

1= Hiçbir zaman 2= Nadiren 3= Bazen 4= Genellikle 5=Her zaman

1.	Başkalarının önünde yeni bir şeyler yapmaya çekinirim.	1	2	3	4	5
2.	Arkadaşlarımla bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3.	Bana sataşılmasından tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
4.	Tanımadığım insanların yanında utanırım.	1	2	3	4	5
5.	Sadece çok iyi tanıdığım insanlarla konuşurum.	1	2	3	4	5
6.	Yaşıtlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuklarını düşünürüm.	1	2	3	4	5
7.	Kitap okumayı severim.	1	2	3	4	5
8.	Başkalarının benim için ne düşündüğünden endişelenirim	1	2	3	4	5
9.	Başkalarının benden hoşlanmayacağından korkarım	1	2	3	4	5
10.	Çok iyi tanımadığım yaşıtlarımla konuşurken heyecanlanırım.	1	2	3	4	5
11.	Spor yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
12.	Başkalarının benim hakkımda ne söyleyeceğinden endişelenirim.	1	2	3	4	5
13.	Yeni insanlarla tanışırken tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
14.	Başkalarının benden hoşlanmayacağından endişelenirim.	1	2	3	4	5
15.	Bir grup insanla beraberken durgunumdur	1	2	3	4	5
16.	Kendi başıma bir şeyler yapmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
17.	Başkalarının benimle dalga geçtiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
18.	Birisiyle tartışmaya girersem onun benden hoşlanmayacağından endişe ederim	1	2	3	4	5
19.	Hayır derler diye başkalarına benimle bir şeyler yapmayı teklif etmeye çekinirim.	1	2	3	4	5
20.	Bazı insanların yanındayken tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
21.	İyi tanıdığım yaşıtlarımın yanındayken bile utanırım.	1	2	3	4	5
22.	Başkalarından benimle bir şeyler yapmalarını istemek bana çok zor gelir.	1	2	3	4	5

EK 5. Etik Kurul Onayı

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu)		
Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı
08.01.2019	1	2019/01-18
<p>Karar No: 2019/1-18 Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 08.01.2019 tarihinde Tıp Fakültesi Etik Kurul Salonunda toplandı. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Dr. Öğr. Üy. Funda KAVAK BUDAK'ın, sorumlu araştırmacı olduğu; Mardin Artuklu Üniversitesi SHMYO Öğr. Grv. Behiye DİLMEN BAYAR'ın, yardımcı araştırmacı olduğu; "Adolesan Kızlarda Teknoloji Bağımlılığı ile Sosyal Kaygı Arasındaki İlişki" başlıklı çalışması Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından uygun olup-olmadığı hususundaki başvurusuna ilişkin raporlör raporu görüşüldü. Çalışma Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından değerlendirildiğinde; çalışmanın <u>etik açıdan uygun olduğuna;</u> oy birliği ile karar verilmiştir.</p>		
Prof. Dr. Osman CELBİŞ Etik Kurul Başkanı		
Prof. Dr. Kadir ERTEM Etik Kurul Başkan Yrd.		Prof. Dr. Gülşen GÜNEŞ Etik Kurul Üyesi
Prof. Dr. Cemşit KARAKURT Etik Kurul Üyesi		Prof. Dr. Yüksel SEÇKİN Etik Kurul Üyesi
Prof. Dr. Sermin TİMUR TASHAN Etik Kurul Üyesi		Prof. Dr. Barış OTLU Etik Kurul Üyesi

EK 6. Kurum İzin Formu

T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39896782-355.01-E.23242956
Konu : Behiye DİLMEN BAYAR'ın
Anket Çalışması

03.12.2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :Mardin Artuklu Üniv.Rektör.Per.Dair.Baş.nm 09.11.2018 tarih ve 3666 sayılı yazısı.

Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü Öğretim Görevlisi Behiye DİLMEN BAYAR 'ın "ADÖLSAN KIZLARDA TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİ " konulu Anket ölçeği uygulama çalışmasına İlimize bağlı Artuklu Şakir Nuhoglu Kız İmam Hatip Lisesi , Mardin Fen Lisesi, Hatuniye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Mardin 75. Yıl Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Mardin Anadolu Lisesi kız öğrenenlerine yönelik Anket çalışmasını **Aralık 2018-Mart 2019** tarihleri arasında yapması ile ilgili yazı ve anket örneği ekte sunulmuştur.

Söz konusu anketin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgi yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlarına aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili Okul, İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla gönüllülük esasına dayalı olarak anket çalışmasını, müsahurlu anket örnekleriyle yapması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Olurlarınıza arz ederim.

Hüseyin AKDAĞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

O L U R
03/12/2018
Yakup SARI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Adres: Vali Ödemi Caddesi, Hükümetin Karşısı MARDİN
Elektronik Adres: www.mardin.gov.tr
e-posta: iletisim@ilcmil.gov.tr

Bünye İşleri : İ. FANLIRKÇU (YIKICI) Z. DÖZDÖRE (İşlet)
Tel: 0 482 212 12 35
Faks: 0 482 212 12 36

Bu belge 2018/12/03 tarihinde İl Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderilmiştir. 1925-99e6-3662-8966-9097 kodu ile kayıt altına alınmıştır.

EK 7. Ölçek Kullanım İzin Belgeleri

Re: ergenler için sosyal kaygı ölçeği

 serap tekinsav ege üniversitesi <serap.tekinsav.sutcu@ege.edu.tr>
8.11.2018 Per 09:27
Siz

Merhaba,

geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığım ergenler için sosyal kaygı ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Sevgiler..

 Virüs bulunmuyor. www.avast.com

behiye dilmen <behiye.dilmen@hotmail.com>, 7 Kas 2018 Çar, 14:09 tarihinde şunu yazdı:
Mrb hocam 2007 yılında geliştirdiğiniz Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği'ni sizinde onayınız olursa tez çalışmamda kullanmak istiyorum.İyi günler diler teşekkür ederim.
Öğr.Gör.Behiye DİLMEN BAYAR
Mardin Artuklu Üni.
SHMYO

Re: teknoloji bağımlılık ölçeği

 Fatih AYDIN <ayfatiha@gmail.com>
17.12.2018 Pzt 16:04
Siz

Hocam merhabalar; kullanabilirsiniz. Makale çalışması için mi kullanmak istiyorsunuz?

On Mon, 17 Dec 2018 at 14:29, behiye dilmen <behiye.dilmen@hotmail.com> wrote:
Merhaba Fatih Bey, ben Mardin Artuklu Üniv. Öğretim görevlisiyim.Sizin tezinizde geliştirdiğiniz Teknoloji Bağımlılık Ölçeğini izniniz olması halinde kullanmak istiyorum. Teşekkürler. Kolay gelsin

Behiye DİLMEN BAYAR
Mardin Artuklu Üni. SHMYO